

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในการขายทอดตลาดของประเทศไทยและของต่างประเทศ

ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาด ต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจในกระบวนการขายทอดตลาดตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งจะได้แยกอธิบายกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดของประเทศไทยและของต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบังคับคดี ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาด ของประเทศไทย

การดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์สินเป็นการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เกิดจากคำพิพากษาของศาล อันอาจเป็นคำพิพากษาในเรื่องการพิชิตสัญญาแห่งหนึ่งทั้งหลาย หรืออาจเป็นคำพิพากษาเพื่อบังคับจำนองทรัพย์สินหลักประกัน เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ภาค 4 มาตรา 308 วรรคแรกได้กำหนดให้การขายทอดตลาดนั้นต้องดำเนินตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น ประกอบกับเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานในหน่วยงานของกรมบังคับคดี ซึ่งสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม จึงต้องดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง ระเบียบกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2522 และคำสั่งของ

กรมบังคับคดีประกอบแนวปฏิบัติของกรมบังคับคดีมาใช้ประกอบการดำเนินการ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การขายทอดตลาดนั้นเป็นการซื้อขายเฉพาะอย่างประเภทหนึ่ง มีความแตกต่างจากการซื้อขายทั่วไป และมีจุดประสงค์เพื่อนำเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังนั้นจึงต้องนำหลักสำคัญของสัญญาซื้อขายอันได้บัญญัติไว้ในบรรพ 3 ลักษณะ 1 หมวด 1 ส่วนที่ 1 (มาตรา 453) มาใช้ประกอบกับหลักการขายทอดตลาดที่บัญญัติไว้ในบรรพ 3 ลักษณะ 1 หมวด 4 ส่วนที่ 3 (มาตรา 509-517) ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1.1.1 หลักสำคัญของสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีหลักสำคัญตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 453 บัญญัติว่า “อันว่าซื้อขายนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินนั้นให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ซื้อ...” เมื่อการซื้อขายเป็นเรื่องที่ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ ดังนั้นผู้ขายเองก็ควรมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย หรือก็คือ ผู้ขายต้องเป็นเจ้าของในทรัพย์สินที่ขาย จึงจะมีกรรมสิทธิ์โอนให้แก่ผู้ซื้อได้ ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

สัญญาซื้อขายทั่วไปเป็นสัญญาที่ต้องเป็นไปตามเจตนาของผู้ซื้อและผู้ขายภายใต้หลักเสรีภาพของการแสดงเจตนา ผู้ซื้อ มีอำนาจที่จะต่อรองราคาเพื่อให้ได้ราคาที่ตนพอใจกับทรัพย์สินที่จะซื้อ และในทางกลับกันผู้ขายย่อมมีสิทธิที่จะขายทรัพย์สินให้กับผู้ที่ให้ราคาแก่ตนสูงสุดหรือผู้ที่ตนพอใจจะขายให้ ซึ่งอาจไม่ใช่ผู้ที่ให้ราคาสูงที่สุดก็ได้

เมื่อพิจารณาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ผู้ขายจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถบริบูรณ์ และเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิที่จะขายทรัพย์สินนั้นจึงจะสามารถขายทรัพย์สินให้กับผู้ซื้อได้ตามสัญญา

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ผู้ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์หรือไม่มีสิทธิขายทรัพย์สินจะเป็นผู้ขายไม่ได้ เพราะสัญญาซื้อขายเป็นสัญญาประเภทหนึ่งซึ่งการเกิดขึ้นของสัญญาอาศัยความตกลงของคู่กรณีเป็นสำคัญ บุคคลซึ่งมีความสามารถตามกฎหมาย แม้ไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะขายก็เป็นผู้ขายได้ เช่น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาขายทรัพย์สินของตนเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

แม้เจ้าของกรรมสิทธิ์เองก็ไม่มีสิทธิขายทรัพย์สินนั้นได้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจขายทรัพย์สินที่ถูกยึดแล้ว ถ้าฝ่าฝืนสัญญาซื้อขายดังกล่าวก็หาอาจใช้เป็นหลักฐานแสดงกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 305 (1)¹

ในกรณีนี้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่ผู้ขาย แต่ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ขาย ดังนั้นสัญญาซื้อขายจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงแตกต่างจากสัญญาซื้อขายทั่วไป กล่าวคือ ผู้เข้าประมูลทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ขายเช่นเดียวกับสัญญาซื้อขายทั่วไป ผู้ทอดตลาดมีอำนาจกำหนดราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินตาม โดยหากผู้ทอดตลาดเห็นว่า ราคาซึ่งมีผู้สุ้ราคาสูงสุดยังไม่เพียงพอ ผู้ทอดตลาดอาจถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ ทำให้ผู้สุ้ราคาคำนความผูกพันตามสัญญาซื้อขายจากการขายทอดตลาด²

ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้สุ้ราคาที่เป็นผู้เสนอราคาสูงสุดแล้ว ก็จะเกิดสิทธิและหน้าที่ของผู้ทอดตลาดกับผู้เสนอราคาสูงสุดหรือที่เรียกว่า ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ ข้อสัญญาในประกาศขายทอดตลาดจะกำหนดให้ผู้ซื้อทอดตลาดได้ต้องชำระเงินส่วนที่เหลือทั้งหมดภายใน 15 วัน แต่ทั้งนี้ผู้ซื้อทอดตลาดสามารถยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ขยายระยะเวลาชำระเงินออกไปได้อีกไม่เกิน 3 เดือน

¹ วิชาญ เครื่องงาม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, หน้า 49.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 513, 514.

นับแต่วันครบกำหนดชำระราคา 15 วัน¹ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจสามารถเข้าสู่ราคา แม้ว่าจะยังไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อทรัพย์สินทอดตลาด ก็สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินเพื่อชำระค่าซื้อทรัพย์สินต่อไปได้

การทำสัญญาซื้อขายจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นจะเป็นแบบพิมพ์ของกรมบังคับคดี ผู้ซื้อทรัพย์สินไม่สามารถแก้ไขข้อตกลงในสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ สำหรับข้อตกลงในสัญญาซื้อขายที่ดิน ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างและห้องชุดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้แบบพิมพ์เดียวกัน ทั้งนี้จะมีข้อกำหนดเงื่อนไขตามแบบพิมพ์ 21² เมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจัดทำหนังสือแจ้งเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อให้ผู้ซื้อทรัพย์สินได้นำไปโอนกรรมสิทธิ์ต่อไป

1.1.2 ความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในการบังคับคดี เพื่อรวบรวมเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดชำระแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากการซื้อขายธรรมดา กล่าวคือ มีการกำหนดราคาเริ่มต้น การเพิ่มราคาและการแข่งขันราคากันโดยเปิดเผย ซึ่งแตกต่างกับการซื้อขายโดยทั่วไปที่เป็นการตกลงกันสองฝ่ายในราคาที่ทุกฝ่ายพอใจ

ดังนั้น การขายทอดตลาดนั้น ราคาอาจไม่เป็นไปตามความต้องการของทุกฝ่ายก็ได้ แต่มีจุดประสงค์เพื่อให้ขายได้ในราคาที่สูงกว่าการขายโดยวิธีธรรมดา ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาดไว้ดังนี้

¹คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 333/2551 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน, ข้อ 10; ประกาศอธิบดีกรมบังคับคดี เรื่อง การขายระยะเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือ, ข้อ 1.

²แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน และการจำหน่ายทรัพย์สินของกรมบังคับคดี, 23 กรกฎาคม 2551, ข้อ 22.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 บัญญัติถึงความบริบูรณ์ของการขายทอดตลาดไว้ว่า “การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์ เมื่อผู้ทอดตลาดตกลงขายทรัพย์สินด้วยการเคาะไม้หรือด้วยกริยาอย่างอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด ถ้ายังมีได้แสดงเช่นนั้นอยู่ตราบใด ท่านว่าผู้สุ้ราคาของตนเสียก็ยังไม่ถอนได้”

ดังนั้น “การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์” ตามมาตรา 509 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำว่า “บริบูรณ์” จะแตกต่างจากคำว่า “สมบูรณ์” เพราะคำว่า “สมบูรณ์” เป็นเรื่องแบบของทำนิติกรรมที่มาตรา 152 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดไว้ว่านิติกรรมที่ไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบต้องตกเป็นโมฆะ ในขณะที่คำว่า “บริบูรณ์” เป็นกรณีที่นิติกรรมยังไม่เกิด ในทำนองเดียวกับมาตรา 1299 และมาตรา 152 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งนิติกรรมนั้นไม่อาจจับบุคคลภายนอกได้¹ แต่เป็นบุคคลสิทธิใช้ขึ้นกันระหว่างคู่สัญญาได้เท่านั้น และในที่นี้หมายความว่าถึงการขายทอดตลาดสำเร็จลงและผู้ซื้อผู้ขายต้องผูกพันตามสัญญาขายทอดตลาดนั้นเท่านั้น เพราะการสุ้ราคาก็คือคำเสนอ การเคาะไม้ก็คือคำสนอง²

การขายทอดตลาดจะบริบูรณ์ได้ต่อเมื่อต้องมีการแสดงเจตนาเฉพาะ คือ ในการขายทอดตลาดนั้น เมื่อมีผู้ให้ราคาสูงสุดและไม่มีผู้อื่นสุ้ราคาอีก การซื้อนั้นก็ยังไม่บริบูรณ์จนกว่าผู้ขายจะแสดงเจตนาขอรับการขายด้วยวิธีการเคาะไม้หรือด้วยกริยาอาการอย่างใดตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาดนั้น ดังนั้นเมื่อมีผู้เสนอราคาสูงสุดและเจ้าพนักงานได้เคาะไม้ขายให้กับผู้เสนอราคาสูงสุดแล้ว การขายทอดตลาดจึงบริบูรณ์และผู้เสนอราคาสูงสุดจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด ซึ่งการเคาะ

¹ไพฑูริศ เอกจริยากร, เรื่องเดิม, หน้า 278.

²วิชญ์ เครืองาม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ฉบับปรับปรุงใหม่ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2548, หน้า 254.

ไม้ (The Fall of the Hammer) เป็นเรื่องสำคัญในการขายทอดตลาดเพราะเป็นการสนอง
แล้วยังเป็นกิริยาอาการแสดงความบริบูรณ์ของสัญญาอีกด้วย¹

การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้แสดงอาการเคาะไม้เมื่อตกลงขายทรัพย์สิน
ให้แก่โจทก์ ซึ่งจำเลยที่มาดูแลการขายก็รู้ว่าได้มีการตกลงขายทรัพย์สินให้แก่โจทก์แล้ว
และจำเลยก็ได้คัดค้านขณะนั้น แม้แท่งไม้ที่ใช้เคาะเป็นแท่งไม้เล็ก ๆ มิได้เกิดเสียงดังมาก
ให้ได้ยินทั่วห้องที่ทำการขายทอดตลาดเช่นจำเลยฎีกาก็ตาม ก็ถือได้ว่า เจ้าพนักงาน-
บังคับคดีในฐานะผู้ทอดตลาดได้ปฏิบัติชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 509 แล้ว²

การขายทอดตลาดทรัพย์สินเป็นการซื้อขายที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์
ไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากการซื้อขายธรรมดา ก็เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของการขาย
ทอดตลาด คือ ขายให้ได้ราคาสูงกว่าราคาโดยวิธีธรรมดาทั่วไป และกฎหมายให้ความ-
ศักดิ์สิทธิ์สำหรับการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลว่าสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตไม่เสีย
ไปแม้ภายหลังพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินมิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจาก
การขายทอดตลาดเกิดความเชื่อมั่นในการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล
ย่อมส่งผลให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ราคาสูงขึ้น ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้
ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาร่วมกันทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น การขายทอดตลาดเป็นการซื้อขายที่แตกต่างจากการซื้อขาย
ธรรมดาและเป็นการขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ให้แก่
เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ทั้งนี้กฎหมายจะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ซื้อทรัพย์สินจากการขาย
ทอดตลาด และการเคาะไม้ของผู้ทอดตลาดซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการขายทอดตลาด
โดยหากผู้ขายทอดตลาดยังไม่มีอาการเคาะไม้การขายทอดตลาดดังกล่าวก็ยังไม่บริบูรณ์

¹ วิทยุ เครื่องาม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 254.

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 489/2544, หน้า 131-135.

1.1.3 หน้าที่ของผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด

เมื่อผู้ทอดตลาดสนองรับคำสั่งราคาสูงสุดของผู้ซื้อราคาด้วยการเคาะไม้ หรือด้วยกริยาอย่างอื่นตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาดแล้ว การขายทอดตลาด ย่อมบริบูรณ์และผู้ซื้อราคาสูงสุดผู้นั้นกลายเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 510 บัญญัติว่า “ผู้ซื้อในการขายทอดตลาดจะต้องทำตามคำโฆษณาบอกขาย และตามข้อความอื่น ๆ ซึ่งผู้ทอดตลาดได้แถลงก่อนเปิดการเข้าสุราคาริมทรัพย์สินเฉพาะรายไป”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 515 บัญญัติว่า “ผู้ซื้อราคาสูงสุดต้องชำระราคาเป็นเงินสด เมื่อการซื้อขายบริบูรณ์หรือตามเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาบอกขาย”

ดังนั้นเมื่อผู้เข้าสุราคาริมทรัพย์เป็นผู้เสนอราคาสูงสุดและเป็นผู้ประมูลทรัพย์สินได้ ที่เรียกว่า ผู้ซื้อทรัพย์สินได้นั้น นอกจากหน้าที่ในการปฏิบัติตามสัญญาในฐานะผู้ซื้อตามลักษณะซื้อขายทั่วไป ก็มีหน้าที่รับมอบทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญาซื้อขายแล้ว ก็ยังมีหน้าที่รับผิดชอบดังกรณีต่อไปนี้

1) ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องมีหน้าที่ทำตามประกาศโฆษณาขายทอดตลาด และข้อความต่าง ๆ ที่ผู้ทอดตลาดได้แถลงไว้ก่อนเริ่มการขายทอดตลาด ตามมาตรา 510 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ “ผู้ซื้อต้องทำตามคำโฆษณาบอกขาย และข้ออื่น ซึ่งผู้ทอดตลาดได้แถลงก่อนการสุราคาริมทรัพย์” เช่น การขายทอดตลาดกำหนดให้ผู้เข้าสุราคารามีเงื่อนไขให้ต้องวางหลักประกันเป็นจำนวน 50,000 บาท หรือ 250,000 บาท แล้วแต่กรณี เมื่อซื้อทรัพย์สินได้ ให้ถือว่าหลักประกันตามเงื่อนไขการเข้าสุราคารานั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการชำระราคา และผู้ซื้อจะต้องชำระราคาส่วนที่เหลือภายในกำหนด 15 วัน นับแต่ซื้อทรัพย์สินได้เป็นต้นไป

2) ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องชำระราคาเป็นเงินสดทันทีเมื่อการซื้อขายบริบูรณ์ หรือตามเวลาที่ผู้ทอดตลาดกำหนดไว้ตามมาตรา 515 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าประกาศโฆษณาขายทอดตลาดขายทอดตลาดกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น

¹ ประพนธ์ ศาตะมาน และไพจิตร ปุณณพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 144.

กำหนดให้ชำระราคาทรัพย์สินด้วยเงินสดหรือเช็คเท่านั้น การชำระเงินก็ต้องเป็นไปตามประกาศโฆษณาขายทอดตลาดทรัพย์สิน¹

3) ผู้ซื้อทรัพย์สินต้องรับผิดชอบในส่วนขาดในกรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินละเลยเสียไม่ชำระราคาให้ครบถ้วน จนผู้ทอดตลาดต้องนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดใหม่อีกครั้ง และถ้าการขายทอดตลาดครั้งนี้ได้เงินจำนวนสุทธิไม่คุ้มกับราคาและค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาดในชั้นเดิมเช่นนี้ ผู้ซื้อราคาหรือผู้ซื้อทรัพย์สินในครั้งแรกต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 บัญญัติว่า “ถ้าผู้สุราราคาสูงสุดละเลยเสียไม่ใช้ราคาไซ้ ท่านให้ผู้ทอดตลาดเอาทรัพย์สินนั้นออกขายอีกซ้ำหนึ่ง ถ้าและได้เงินเป็นจำนวนสุทธิไม่คุ้มราคาและค่าขายทอดตลาดชั้นเดิม ผู้สุราราคาเดิมคนนั้นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด” และถือว่าเป็นค่าเสียหายเพราะการผิดสัญญา² เช่น เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ ผู้ซื้อไม่วางเงินเลย ศาลสั่งให้ขายใหม่ตามคำร้องของโจทก์ จำเลยอุทธรณ์ฎีกาคัดค้าน ศาลยกคำคัดค้านจำเลย³ ผู้สุราราคาสูงสุดจากการขายทอดตลาดครั้งก่อนไม่วางเงินค่าซื้อทรัพย์สิน การขายทอดตลาดครั้งหลังแม้ได้ราคาต่ำกว่าการขายทอดตลาดครั้งก่อน ศาลก็อนุญาตให้ขายแก่ผู้เสนอราคาสูงสุดครั้งหลังได้ และไม่ถือว่าจำเลยเสียหาย เพราะราคาส่วนที่ต่ำหรือขาดไปนี้ ผู้สุราราคาสูงสุดครั้งก่อนต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516⁴

ทั้งนี้ผู้ทอดตลาดจะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าผู้ซื้อทรัพย์สินจะชำระราคาตามมาตรา 468 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ เพราะเป็นการขัดกับมาตรา 516 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้ผู้ทอดตลาดนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดซ้ำอีกครั้ง โดยมีได้ให้สิทธิที่จะเลือกนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด

¹ อัมพร จันทรวิจิตร, เรื่องเดิม, หน้า 95.

² สถิตย์ เล็งไธสง, คำสอนชุดวิชากฎหมายพาณิชย์ 1 ว่าด้วยการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ และขายฝากพร้อมด้วยพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร, 2545), หน้า 126.

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1569/2524.

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3492/2526.

ใหม่อีกครั้งหรือไม่ก็ได้ทำนองเดียวกับมาตรา 470 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ประการใด¹

แต่มิฉะนั้นกฎหมายบางท่านเห็นว่าผู้ทอดตลาดจะว่ากล่าวเอาแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินตามหลักแห่งการผิดสัญญาก็ได้ หรือจะเอาทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดใหม่อีกครั้งก็ได้ โดยเป็นสิทธิของผู้ทอดตลาดที่จะเลือกปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นผลประโยชน์แก่ตัวเอง²

นอกจากนี้ ผู้ทอดตลาดจะขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ผู้ราคารองลงมา ก็ไม่ได้ เพราะคำเสนอของผู้ผู้ราคารองลงมานั้นสิ้นความผูกพันไปตามมาตรา 514 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 514 บัญญัติว่า “ผู้ผู้ราคาย่อมพ้นความผูกพันในราคาซึ่งตนสู้ แต่ขณะเมื่อมีผู้อื่นผู้ราคาสูงขึ้น ไป ไม่ว่าการที่ผู้อื่นนั้นจะสมบูรณ์หรือมิสมบูรณ์ประการใด อีกประการหนึ่งเมื่อใดถอนทรัพย์สินรายนั้นจากการทอดตลาด ผู้ผู้ราคาก็พ้นความผูกพันแต่ขณะที่ถอนนั้นๆ คู่กัน”

ในการขายทอดตลาดที่ดินที่ยึดในการบังคับคดี ผู้ให้ราคาสูงสุดไม่วางเงินตามที่ระบุในคำโฆษณาบอกขาย ต้องนำทรัพย์สินออกขายใหม่ ผู้ผู้ราคาถัดไปพ้นความผูกพันตั้งแต่มีผู้เสนอราคาสูงกว่าแล้ว จึงขายให้แก่ผู้ผู้ราคาคนถัดไปไม่ได้⁴

เว้นแต่การโฆษณาบอกขายทอดตลาดจะได้ระบุว่า หากผู้ซื้อทรัพย์สินไม่ชำระราคาทรัพย์สิน ผู้ทอดตลาดจะขายทรัพย์สินให้แก่ผู้ผู้ราคารองลงมา โดยไม่นำ

¹ ประพันธ์ ศาตะมาน และไพจิตร ปุณณพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 149.

² ปรีชา สุมาวงศ์, คำบรรยายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2532), หน้า 673.

³ ไพทิต เอกจริยากร, เรื่องเดิม, หน้า 292.

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1041/2518.

ทรัพย์สินออกขายทอดตลาดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นการยกเว้นมาตรา 516 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹

เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจฐานเป็นตัวแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในอันที่จะรับชำระหนี้ ยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาด จ่ายเงินตามจำนวนเจ้าหนี้ในคำพิพากษา และค่าฤชาธรรมเนียมให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถ้ามีเงินเหลือก็ให้คืนให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เหตุนี้ในการขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีอำนาจกำหนดให้ผู้สุ่ราคาวางเงินสดเป็นประกันและจะริบ หากผู้สุ่ราคาสูงสุดชำระราคาไม่ได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายให้แก่ผู้สุ่ราคาคนถัดไปได้แล้ว หากขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 ไม่²

บทบัญญัติมาตรา 516 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดยกเว้นให้ผู้ทอดตลาดสามารถนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งผู้ซื้อทรัพย์สินทราบก่อน ซึ่งแตกต่างจากสัญญาซื้อขายธรรมดา ในการซื้อขายธรรมดานั้นถ้าผู้ซื้อทรัพย์สินไม่ชำระราคา ผู้ขายทรัพย์สินต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อทรัพย์สินให้ชำระราคาทั้งค่าใช้จ่ายภายในเวลาอันควร ทั้งนี้ต้องกำหนดลงในคำบอกกล่าวนั้นก่อนด้วยและถ้าผู้ซื้อทรัพย์สินละเลยไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายทรัพย์สินจึงสามารถนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้ตามมาตรา 470 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีดังกล่าวศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า ผู้ขายทรัพย์สินจะนำทรัพย์สินออกขายโดยวิธีอื่นก็ได้ ไม่จำเป็นต้องนำทรัพย์ออกขายทอดตลาดเสมอไป

แต่นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ผู้ขายมีสิทธิที่จะขายทรัพย์สินนั้นหรือไม่ก็ได้ โดยไม่คำนึงว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะโอนไปยังผู้ซื้อแล้วหรือไม่ แต่ถ้าหาก

¹ศันสน์ (จำปี) โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้พร้อมคำอธิบายในส่วน of พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 181.

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1734-1735/2529.

ผู้ขายทรัพย์สินเลือกที่จะขายนั้น จะต้องนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเสมอ¹ โดยที่ มาตรา 470 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ผู้ขายทรัพย์สินนำทรัพย์สิน นั้นออกขายด้วยวิธีการขายทอดตลาด เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินทางหนึ่ง โดยที่มาตรา 470 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบทยกเว้น

นอกจากนี้ การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องขายทอดตลาดก็เป็นเพราะ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว การที่ผู้ขายทรัพย์สินทำการขายทอดตลาด ทรัพย์สินนั้นก็เป็นการทำแทนผู้ซื้อทรัพย์สิน จึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ซื้อทรัพย์สิน ด้วย²

กรณีผู้รู้ราคาสูงสุดตื่นความผูกพัน

- 1) เมื่อผู้รู้ราคาได้โอนคำรู้ราคาก่อนการขายบริบูรณ์ เช่น ก่อนการ เคาระไม้ หรือการให้สัญญาอย่างอื่น
- 2) เมื่อมีผู้รู้ราคาสูงกว่าตน แม้การรู้ราคาของผู้อื่นจะไม่สมบูรณ์
- 3) เมื่อผู้ทอดตลาดถอนทรัพย์จากการขายทอดตลาด

1.1.4 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ทอดตลาด

ผู้ทอดตลาดเป็นบุคคลซึ่งมีความสำคัญในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจะได้ราคามากน้อยเพียงใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความ- เชี่ยวชาญหรือความรับผิดชอบของผู้ทอดตลาดด้วยเช่นเดียวกัน

1) ผู้ทอดตลาดมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ขายทรัพย์สิน โดยถือว่า ผู้ทอดตลาดเป็นเสมือนตัวแทนของผู้ขาย (ตัวการ) ฉะนั้นต้องนำหลักกฎหมายในเรื่อง หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวการตัวแทน ในหมวด 2 ลักษณะ 15 แห่งประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 ซึ่งบัญญัติว่า

¹ ประพันธ์ ศาตะมาน และไพจิตร ปุญญพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 97; ศันนกรณ์ (จำปี) โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, หน้า 184.

² ศันนกรณ์ (จำปี) โสติพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 182-183.

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือถ้าหมายนั้นมิได้ส่ง นับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางหรือออก ใ้รับให้กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่าย ทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนด ไว้ในหมายบังคับคดี รวมทั้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินดำเนินการใด ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีได้ โดยให้ถือเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาล” ดังนั้น เจ้าพนักงาน บังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในอันที่จะชำระหนี้ หรืออายัดหรือยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและมีอำนาจที่จะนำทรัพย์สินนั้น ออกขายทอดตลาด จ่ายเงินตามจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมให้เจ้าหนี้ ตามคำพิพากษา ถ้ามีเงินเหลือคืนก็คืนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เหตุนี้ในการขาย ทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดให้ผู้สุ่ราคาวงเงินสดเป็นประกัน และจะริบหากผู้สุ่ราคาสูงสุดไม่ชำระราคา ถ้าผู้สุ่ราคาสูงสุดไม่ชำระราคา เจ้าพนักงาน บังคับคดีอาจขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ขายแก่ผู้สุ่ราคาค้นถัดไปได้แล้ว ข้อกำหนดดังกล่าว ย่อมใช้บังคับได้หาขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 ไม่¹

2) ผู้ทอดตลาดจะต้องเข้าเป็นผู้อำนวยการทอดตลาดด้วยตนเองให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยตามที่ได้รับมอบหมาย ฉะนั้นจึงมอบหมายให้บุคคลอื่นทำแทนไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ตั้งตัวแทนช่วงได้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พินิชย์มาตรา 1 (14) ได้บัญญัติให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจาก เจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติงานแทนได้ เพราะในการขายทอดตลาดผู้ทอดตลาดเป็น บุคคลที่มีความสำคัญและได้รับความไว้วางใจเป็นพิเศษจากผู้ขาย ทั้งนี้เพราะการขาย ทอดตลาดจะขายให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้ทอดตลาดเป็นสำคัญ

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1734-1735/2529.

3) ผู้ทอดตลาดต้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดไว้ด้วยความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้น โดยนำหลักเรื่องฝากทรัพย์มาบังคับใช้ โดยอนุโลม ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ทอดตลาดจะต้องเก็บรักษาและสงวนทรัพย์สินที่จะนำออกขายทอดตลาดในพฤติการณ์ที่เหมาะสมแก่การที่ได้รับมอบอำนาจให้ขายทอดตลาดนั้น

4) ผู้ทอดตลาดมีหน้าที่ที่ต้องพยายามขายทรัพย์สินให้ได้ราคาสูงสุดเท่าที่จะทำได้ แต่ราคาสูงสุดนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นราคาที่สูงกว่าราคาที่แท้จริง หรือกำหนดไว้ว่าเป็นจำนวนเท่าใด ราคาสูงสุดนี้ หมายถึง ราคาที่ผู้ทอดตลาดเห็นว่า เพียงพอ ฉะนั้นเมื่อใดที่ผู้ทอดตลาดเห็นว่าราคาซึ่งมีผู้เสนอราคานั้น ไม่เพียงพอ ผู้ทอดตลาดอาจถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ ตามมาตรา 513 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อใดผู้ทอดตลาดเห็นว่า ราคา ซึ่งมีผู้สู้สูงสุดนั้นยังไม่เพียงพอ ผู้ทอดตลาดอาจถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้”

หากผู้ทอดตลาดเห็นว่าราคาสูงสุดยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ไม่ว่าราคานั้นจะสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าจริงของทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดเพียงใดก็ตาม ผู้ทอดตลาดมีสิทธิถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ ซึ่งไม่ผูกมัดให้ต้องขายทรัพย์สินนั้น แต่การถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดนั้น จะต้องทำก่อนที่ผู้ทอดตลาดจะทำการเคาะไม้ หรือแสดงกริยาอย่างหนึ่งอย่างใดตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาดอันทำให้การขายทอดตลาดนั้นสมบูรณ์

5) ผู้ทอดตลาดมีหน้าที่เรียกร้องให้ผู้สู้ราคาสูงสุดชำระราคาทรัพย์สินที่ซื้อเป็นเงินสด เมื่อการซื้อขายบริบูรณ์ หรือตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาบอกขาย ตามมาตรา 515 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้สู้ราคาสูงสุดต้องใช้ราคาเป็นเงินสด เมื่อการซื้อขายบริบูรณ์หรือตามเวลาที่กำหนดไว้ในคำโฆษณาบอกขาย” และถ้าผู้ทอดตลาดไม่เรียกให้ผู้สู้ราคาชำระราคาทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ และถ้าเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นยังขาดอยู่เท่าใด ผู้ทอดตลาดต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 517 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ถ้าเงินรายได้ในการขายทอดตลาดส่วนหนึ่งส่วนใดค้างชำระอยู่ เพราะเหตุผู้ทอดตลาดละเลยไม่บังคับตามบทในมาตรา 515 หรือมาตรา 516 ไซ้ว่า ท่านว่าผู้ทอดตลาดจะต้องรับผิดชอบ” ดังนั้นหากผู้ทอดตลาดละเลย ไม่เรียกให้ผู้สู้ราคารับผิดในส่วนขาดเช่นนี้ ผู้ทอดตลาด

จะต้องรับผิดชอบใช้ราคาส่วนที่ขาดตามมาตรา 517 ดังที่ได้กล่าวไว้ อีกทั้งบทบัญญัติกฎหมายยังกำหนดให้ผู้ทอดตลาดต้องเอาทรัพย์สินนั้นออกขายซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ตามมาตรา 516 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ถ้าผู้รู้ราคาสูงสุดละเลยเสียไม่ใช้ราคาไซ้ ท่านให้ผู้ทอดตลาดเอาทรัพย์สินนั้นออกขายซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ถ้าและได้เงินเป็นจำนวนสุทธิไม่คุ้มราคาและค่าขายทอดตลาดชั้นเดิม ผู้รู้ราคาเดิมคนนั้นต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด” แต่ถ้าหากได้เอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาดอีกครั้งแต่ขายไม่ได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามรวมถึงไม่มีผู้เข้าสุราคารในการขายทอดตลาดครั้งนี้ ผู้ทอดตลาดไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 516

1.1.5 ข้อห้ามผู้ทอดตลาด

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น กฎหมายห้ามบุคคล 2 จำพวกไม่ให้เข้าสุราคารในการขายทอดตลาด หรือใช้ให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้าสุราคารแทน ได้แก่ ผู้ขายและผู้ทอดตลาด

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ตามคำสั่งศาลโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะเป็นผู้ขายทรัพย์สินและผู้ทอดตลาดในขณะเดียวกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 511 ถึง 512 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา 511 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้ผู้ทอดตลาดเข้าสุราคาร หรือใช้ให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้าสุราคาร ในการทอดตลาดซึ่งตนเป็นผู้ดำเนินการเอง” ตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ห้ามผู้ทอดตลาดไม่ให้เข้าสุราคารในการขายทอดตลาดที่ตนเป็นผู้ดำเนินการขายเอง” โดยไม่มีข้อยกเว้น เพราะการที่ผู้ทอดตลาดเข้าสุราคารในการขายทอดตลาดถือเป็นการทำนิติกรรมกับตนเอง โดยการทำนิติกรรมกับตนเองนี้จะเกิดได้ในกรณีที่บุคคลเดียวกระทำใน 2 ฐานะ ฐานะหนึ่งคือทำในนามของตนเอง อีกฐานะหนึ่งคือ ทำในฐานะเป็นตัวแทนของผู้อื่น และมีทั้งกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้กับห้ามมิให้กระทำ โดยมีเหตุผลในการอนุญาตหรือห้ามในแต่ละเรื่อง¹ จุดประสงค์สำคัญก็คือ เพื่อคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของตัวการและมีให้ตัวแทนหาประโยชน์ใส่ตัว เหตุ

¹ หยุต แสงอุทัย และเสริม วินิจกุล, กฎหมายเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร, 2516), หน้า 24-25.

ที่กฎหมายห้ามผู้ทอดตลาดเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดที่ตนเป็นผู้อำนวยความสะดวกขาย เพราะการที่ผู้ขายกับผู้ทอดตลาดเข้าสู่ราคา นอกจากจะเป็นการทำข้อเสนอแล้วเข้าสนอง รับเองอันอาจทำให้ผู้ขายซึ่งเป็นตัวการเสียหายแล้ว อาจเป็นการหลอกลวงประชาชนให้ หลงเข้าใจผิดคิดว่าทรัพย์สินที่ขายมีคุณภาพสมราคา

หากผู้ขายเป็นผู้ทอดตลาดด้วยก็ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่ง- และพาณิชย์ มาตรา 511

ส่วนมาตรา 512 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้ผู้ขายเข้าสู่ราคาเอง หรือใช้ ให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้าสู่ราคา เว้นแต่จะได้ออกลงไว้โดยเฉพาะในคำโฆษณาบอกการทอดตลาด นั้นว่า ผู้ขายถือสิทธิที่จะเข้าสู่ราคาด้วย” ตามบัญญัติดังกล่าว ห้ามผู้ขายเข้าสู่ราคาใน การขายทอดตลาด แต่ถ้าผู้ขายประสงค์จะเข้าสู่ราคาด้วยก็ต้องออกลงไว้โดยเฉพาะใน คำโฆษณาบอกการขายทอดตลาดก่อนว่าตนสงวนสิทธิที่จะเข้าสู่ราคาด้วย¹ เพราะการที่ ผู้ขายจะเข้าสู่ราคาด้วยนั้นอาจทำให้ผู้เข้าสู่ราคาคนอื่นเข้าใจผิดได้ กฎหมายจึงอนุญาตให้ ผู้ขายเข้าสู่ราคาได้ในเงื่อนไขที่ว่าผู้ขายต้องออกลงไว้ก่อนขายว่า ตนสงวนสิทธิที่จะเข้าสู่ ราคาด้วยเพื่อให้ผู้สู่ราคาคนอื่นได้รู้ตัวล่วงหน้า²

ในการบังคับคดีแพ่งโดยยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาขาย ทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้นำ เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินและลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ที่ถูกยึดต่างไม่ใช่ผู้ขายในการขายทอดตลาด ดังนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตาม คำพิพากษาจึงเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดมาได้ โดยไม่ต้องปฏิบัติตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 512

¹พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, หลักกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการ บังคับคดีทางปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 105-107.

²ปรีชา สุมาวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 665.

1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 เป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติถึงวิธีการดำเนินการบังคับคดี กระบวนการยึดทรัพย์และการขายทอดตลาด ทรัพย์สืบตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล เพื่อบังคับให้มีการชำระหนี้ให้เป็นไปตามสิทธิ และหน้าที่ที่กำหนดไว้ในคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล อันจะทำให้กฎหมายสารบัญญัติ มีผลใช้บังคับได้แน่นอนและสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับการขายทรัพย์สืบในคดีแพ่งที่ดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงต้องมีการดำเนินการบังคับคดี โดยการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สืบที่ยึดไว้แล้วนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะขายทรัพย์สืบที่ได้ทำการยึดไว้โดยวิธีการขายทอดตลาดและนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งการขายทอดตลาดเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการบังคับคดีที่มีความสำคัญมากและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทำให้กระทบสิทธิของคู่ความในคดีหลายฝ่ายด้วยกัน ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

1.2.1 ความหมายของผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี

ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากต้องพิจารณาว่าบุคคลใดจะสามารถเข้ามาในชั้นบังคับคดี ประกอบกับในการบังคับคดีนั้นต้องเกี่ยวพันและมีผลกระทบกับบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สืบอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้งในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัตินิยามความหมายของผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี จึงไม่สามารถให้ความหมายที่ชัดเจนว่าผู้มีส่วนได้เสียในการขายทอดตลาดคือบุคคลใดบ้าง มีเพียงหลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่กำหนดบุคคลบางประเภทไว้ ดังนี้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติในภาคนี้ บุคคลต่อไปนี้ให้ถือว่ามีส่วนได้เสียในวิธีการบังคับคดีอันเกี่ยวด้วยทรัพย์สืบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

1) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและในกรณีที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้องลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้น

2) บุคคลอื่นใด ซึ่งชอบที่จะใช้สิทธิอันได้จดทะเบียนไว้โดยชอบหรือที่ได้ยื่นคำร้องขอตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288, 289 และ 290 อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องเช่นว่ามานั้นเว้นแต่คำร้องขอเช่นว่านี้จะได้อูกยกเสียในชั้นที่สุด¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดถึงสิทธิของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในวิธีบังคับคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งได้บัญญัติบุคคลที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการบังคับคดีไว้ 2 ประเภท คือ

1) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีโดยตรงตามมาตรา 280 (1) ได้แก่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นคู่ความตั้งแต่ชั้นพิจารณาคดี จนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งและมีการบังคับคดี

(1) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา คือ บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชนะคดี และเป็นผู้ที่จะได้รับสิทธิหรือประโยชน์จากคำพิพากษา โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานี้ เมื่ออยู่ในขั้นตอนการฟ้องและการดำเนินคดีอาจเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ได้ แต่เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ฝ่ายใดเป็นผู้ได้รับสิทธิหรือประโยชน์จากผลคำพิพากษาหรือคำสั่ง ฝ่ายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้นเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วนั้น ทั้งโจทก์และจำเลยย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามคำพิพากษาที่จะต้องปฏิบัติตามให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้อาจมีคู่ความฝ่ายที่สามขึ้นมาได้ คือ ผู้ร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) และผู้ร้องสอดนี้อาจเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้เช่นกันรวมทั้งมีสิทธิบังคับตามคำพิพากษาต่อโจทก์และจำเลยได้

(2) ลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือ ผู้ที่ถูกคำพิพากษาหรือคำสั่งบังคับให้ต้องปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

¹ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มีสมบัติ, 2551), หน้า 241.

(3) ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องในกรณีที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้อง ซึ่งหากพิจารณาอย่างผิวเผินอาจจะเห็นว่า ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องควรจะอยู่ห่างไกลจาก คดี อันเป็นต้นสายของการบังคับคดี แต่เหตุที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280 (1) ได้บัญญัติว่าในกรณีที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้อง “ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง” เป็น “ผู้มีส่วนได้เสีย” เมื่อพิจารณาพิเคราะห์โดยละเอียดแล้วจะพบว่า “ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง” เป็น “ผู้มีส่วนได้เสีย” และ “ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องเป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา” ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะอายัดสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีต่อลูกหนี้สิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ กฎหมายจึงจัดเป็นบุคคลประเภทเดียวกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา¹

2) บุคคลภายนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีโดยตรงตามมาตรา 280 (2) แต่ก็เป็นผู้มีส่วนได้เสียเพราะเกี่ยวข้องกับการบังคับคดี แม้บุคคลเหล่านี้จะมีได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษามาแต่แรก แต่ต่อมาในชั้นบังคับคดีบุคคลภายนอกเหล่านี้ถูกกระทบกระเทือนสิทธิเนื่องจากการบังคับคดี ซึ่งถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี คือ

(1) ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินตามมาตรา 288 ถือว่ามีส่วนได้เสีย แม้จะอยู่ด้วยในเวลายึดทรัพย์สินแต่ขัดขวางการยึดไม่ได้ แต่อาจชี้แจงให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีทราบว่าบ้านเป็นของตนไม่ใช่ของลูกหนี้ โดยมีหลักฐานว่า โฉนดที่ดินที่ปลูกบ้านเป็นชื่อของตน ทะเบียนบ้านก็มีชื่อเป็นเจ้าบ้าน ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นเพียงผู้อาศัยอยู่เท่านั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจจะไม่ยึด แต่ถ้าเจ้าหนี้ยืนยันให้ยึด ก็จำเป็นต้องยึดหรือหากเจ้าพนักงานบังคับคดีสงสัยยังไม่ยึด แต่ขอศาลปลดเปลื้องความรับผิดชอบได้ตามมาตรา 283 วรรคสองตอนท้าย โดยร้องขอต่อศาลให้กำหนดการอย่างใด ๆ เพื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะไม่ต้องรับผิดชอบเพราะไปยึดทรัพย์สินของผู้อื่น ในที่สุดถ้ามี

¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง: การบังคับคดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2533), หน้า 209.

การยึดทรัพย์ผู้ร้องให้ปล่อยทรัพย์จะขัดขวางการยึดไม่ได้ ต้องยอมให้ยึดและใช้สิทธิของตนในฐานะผู้มีส่วนได้เสียในวิธีการบังคับคดีร้องให้ปล่อยทรัพย์ตามมาตรา 288 ได้¹

(2) เจ้าหนี้บุริมสิทธิ ผู้มีสิทธิขอให้บังคับ มี 3 ประเภท คือ

ก. ผู้รับจ้างong ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 บัญญัติว่า “อันว่าจ้างong นั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจ้างong เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจ้างong เป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจ้างong”

ข. ผู้ทรงบุริมสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 251 คือ ผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อยื่นฟ้อง หรือตามกฎหมายอื่น เช่น หนี้ที่เกิดจากค่าใช้จ่ายส่วนกลางนิติบุคคลอาคารชุดตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 มาตรา 18 วรรคสอง ซึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้รับเงินก่อนเจ้าหนี้จ้างong

ค. ผู้รับจ้างong เป็นเจ้าหนี้ที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อขอรับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ ทั้งนี้หากเป็นเจ้าหนี้ผู้รับจ้างong ต้องยื่นก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำทรัพย์นั้นออกขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289

(3) ผู้ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 ซึ่งต้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากร เมื่อมีการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นไม่สามารถยึดทรัพย์รายการนั้นได้อีก ต้องใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเฉลี่ยเงินที่ได้จากการขายทรัพย์นั้นแทน ซึ่งกำหนดเวลาที่ผู้ร้องเฉลี่ยจะยื่นคำร้องขอเฉลี่ยเข้ามาในคดีได้นั้นต้องดำเนินการภายใน 14 วันนับแต่วันที่ที่มีการดำเนินการขายทอดตลาด

หากเจ้าหนี้ตามหมายบังคับคดีสละสิทธิในการบังคับคดี เจ้าหนี้ผู้รับจ้างong หรือเจ้าหนี้ผู้ขอเฉลี่ยสามารถเข้าสวมสิทธิบังคับคดีแทนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้

¹ ประจักษ์ พุทิสสมบัติ, เรื่องเดิม, หน้า 241.

(4) บุคคลตามมาตรา 287 ได้แก่ เจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ถูกลิด ซึ่งจะต้องมาขอคืนส่วนของตนในภายหลัง บุคคลเหล่านี้ย่อมมีส่วนได้เสียและเกี่ยวข้องกับวิธีการบังคับคดี แม้มาตรา 280 ไม่ได้บัญญัติไปถึงแต่ก็เป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในวิธีบังคับตามมาตรา 280, 281 สามารถร้องเข้ามาในคดีเพื่อขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปล่อยทรัพย์สินในส่วนที่ตนมีกรรมสิทธิ์หรือขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกันเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดในส่วนเจ้าของรวมได้

1.2.2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นวิธีดำเนินการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ต้องมีวิธีการอย่างหนึ่ง คือ การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ทั้งนี้เพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นผลให้ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับสิทธิอันเกิดแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น¹

ในการบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องบังคับต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งการบังคับคดีเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับเมื่อใดก็ได้ ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะงดการบังคับคดี จะถอนการบังคับคดีหรือไม่บังคับคดีก็ได้ หรือจะบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมเพียงคนเดียวคนหนึ่งหรือพร้อมกันก็ได้²

การร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี และแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ครบถ้วนภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2546), หน้า 62.

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7328/2540.

ในคดีแพ่ง “การบังคับคดี” หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง ย่อมกระทำได้ แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม เพราะโดยหลักแล้วการอุทธรณ์หรือการฎีกา ไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น¹

ดังนั้น หากเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา มาแล้ว ขายทอดตลาดได้เงินไม่คุ้มหนี้และโจทก์ประสงค์จะบังคับคดีอีก โจทก์จะแถลง ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้เมื่อเกินกำหนด 10 ปีแล้วไม่ได้²

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค บังคับคดี ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดี สามารถที่จะดำเนินการยึดอายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาล ทั้งนี้เพื่อรักษาสิทธิและหน้าที่ของบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายสารบัญญัติควบคู่ไปกับหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาของศาล ทำให้เห็นถึงความจำเป็นรัฐที่ต้องล่วงล้ำสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล โดยกฎหมายกำหนดให้อำนาจดังกล่าวไว้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ศาลจะเป็นผู้ออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดีตามคำสั่งของศาล เพื่อให้คำสั่งของศาลมีความศักดิ์สิทธิ์และมีผลบังคับได้จริงและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2.3 อำนาจและสถานะของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ในการดำเนินการบังคับคดีแพ่งนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล กระบวนการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลอยู่ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มต้นออกหมายบังคับคดีไปจนถึงการรายงานบัญชีรับ-จ่ายเงินในคดี ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อรายงานให้ศาลทราบ ดังนั้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะใช้กำลังเข้าไปดำเนินการเองกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้ กรณีดังกล่าวเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพื่อดังเจ้าพนักงานบังคับคดีเข้ามาดำเนินการบังคับคดี

¹คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 40.

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5344/2536.

และเพื่อให้การดำเนินการบังคับคดีเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ดังนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสถานะและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจไว้

แต่เดิมการบังคับคดีเป็นภาระหน้าที่ของศาล ที่ต้องตั้งจำศาลเป็น เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่เมื่อภารกิจหน้าที่ของจำศาลเกี่ยวกับงานธุรการมีมากขึ้น จึงมีการจัดตั้งกรมบังคับคดีเพื่อรองรับงานธุรการของศาลเกี่ยวกับการบังคับคดีแบ่งเป็น การเฉพาะ ประกอบกับต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานศาลยุติธรรมแยก ออกจากกระทรวงยุติธรรม กรมบังคับคดีจึงมาสังกัดในกระทรวงยุติธรรม ทำให้ต้อง แก้ไขบทวิเคราะห้ศัพท์ของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่า “เจ้าพนักงานบังคับคดี” หมายความว่า เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่น ผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ให้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อ ค้ำครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือ คำสั่ง¹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 1 (14) วิเคราะห์ศัพท์ว่า “เจ้าพนักงานบังคับคดี” หมายความว่า “เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ให้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อ ค้ำครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติกร แทน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดี หมายถึง บุคคล 3 ประเภท คือ

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2543, มาตรา 1 (14).

1) เจ้าพนักงานบังคับคดีในสังกัดกรมบังคับคดี

2) พนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ใน ภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

3) บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้แยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม แต่กรมบังคับคดียังคงสังกัดอยู่กับกระทรวงยุติธรรมนั้น จึงเกิดข้อโต้แย้งว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ใช่เจ้าพนักงานศาลอีกต่อไป ส่งผลให้การดำเนินการบังคับคดีมีข้อขัดข้องหลายประการ จึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 วรรคหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2551

อนึ่ง สถานะต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติงานบังคับคดีนั้น แบ่งได้เป็น 2 สถานะ ได้แก่ เป็นเจ้าพนักงานศาลและเป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษากล่าวคือ

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้ ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือถ้าหมายนั้นมิได้ส่งนับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกไปรับให้กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สิน เช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินวิธีการการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีรวมทั้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีได้โดยให้ถือเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาล”

1.2.3.1 เจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของศาล

บทบาทการเป็นเจ้าพนักงานศาลของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงเริ่มต้นตั้งแต่ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับหมายบังคับคดีจากศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการบังคับคดีตามเนื้อหาที่ระบุไว้ในหมายบังคับคดีอย่างเคร่งครัด ศาลมีอำนาจในการควบคุม ตรวจสอบหรือสอดส่องให้การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับ

คดีเป็นไปโดยถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องรายงานกระบวนการบังคับคดีให้ศาลที่มีเขตอำนาจทราบอยู่เป็นระยะถึงการมีคำสั่งใดหรือการดำเนินการใดของเจ้าพนักงานบังคับคดี หากผู้มีส่วนได้เสียในคดีต้องการโต้แย้งหรือคัดค้านคำสั่งนั้น ในชั้นต้นอาจยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณามีคำสั่งแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียไม่พอใจในคำสั่งนั้น ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมตามเงื่อนไขที่ประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้เป็นกรณีเฉพาะ เช่น การคัดค้านการกำหนดวิธีการขาย ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายใน 2 วันนับแต่วันปฏิเสศ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งชี้ขาดในเรื่องนั้น และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด เป็นต้น

ดังนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานของศาลในการที่จะบังคับคดีเท่านั้น มิใช่คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี จึงไม่มีอำนาจคัดค้านการร้องขอคุ้มครองสิทธิตามมาตรา 287 หรือการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินตามมาตรา 288 อีกทั้งไม่มีอำนาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเอาแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอก ซึ่งจะต้องรับผิดชอบในคดีนั้นตามกฎหมายด้วย เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติยกเว้นให้มีอำนาจหน้าที่เช่นนั้นไว้โดยเฉพาะ เช่น ตามมาตรา 295 ตรี และมาตรา 312 วรรคสอง¹ ถึงแม้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นข้าราชการหรือพนักงานในสังกัดของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม มิใช่ข้าราชการในสังกัดของศาลยุติธรรมและมีชื่อเจ้าหน้าที่ของศาลโดยตรง แต่เมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีแต่งตั้งให้เข้ามาเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีเรื่องใดแล้ว ก็ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลจะอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านโต้แย้งคำสั่งของศาลที่มีอำนาจบังคับคดีไม่ได้² เช่น เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นควรเก็บค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีอัตราหนึ่ง แต่ศาลจะให้เรียกเก็บอีกอัตราหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องปฏิบัติตาม ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา

¹ รัญญู ภักดีธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์-จิรัชการพิมพ์, 2552), หน้า 181.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 180.

โต้แย้ง เพราะเป็นเจ้าพนักงานศาล ไม่อาจเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความได้¹ ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ทำให้ต้องขายทอดตลาดทรัพย์สินใหม่ และได้ราคาไม่ถึงราคาขายครั้งแรก ซึ่งผู้ซื้อคนแรกจะต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 308 วรรคหนึ่ง ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 กรณีการผิดสัญญาของผู้ซื้อคนแรกนี้ถือเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่โต้แย้งสิทธิหรืออำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี ประกอบกับเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นแต่เพียงเจ้าพนักงานของศาลในการบังคับคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความ และจะร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ผู้ชำระค่าเดิมตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์เสียก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่มีอำนาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดียึดอายัดทรัพย์สินของผู้ซื้อนั้น โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่² เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานที่ต้องปฏิบัติในการที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความได้³

ดังนั้นการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานของศาล กรณีจึงต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไร เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งศาลไม่ได้แต่ถ้ามีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ดำเนินการไปตามกฎหมายเฉพาะนั้น ๆ ได้ และถ้ากฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นด้วย

1.2.3.2 เจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเป็นตัวแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว แต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม จำต้องมีการบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 237/2506.

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2690/2537.

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4522/2550.

ดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล และศาลฎีกาได้ขยายความให้มีฐานะเป็นผู้รับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในเงินที่ยึดอายัดมาได้ และเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ยึดอายัดมาได้ด้วย¹

เมื่อศาลมีหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ถูกหนี้เข้ามาวางและออกใบรับให้ กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งนี้มีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี

ในกรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดผิดสัญญา ทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรับเงินมัดจำที่ผู้ซื้อนั้นวางไว้ได้ก็ถือว่าเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา² เช่น เงินที่ผู้ประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้นำมาวางศาลเป็นเงินมัดจำนั้น แม้ผู้ซื้อผิดสัญญาและศาลสั่งรับเงินมัดจำ ก็หาทำให้เงินที่ศาลสั่งรับตกเป็นรายได้แผ่นดินไม่ แต่ถือว่าเงินจำนวนดังกล่าวเป็นเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีรวบรวมเอาไว้ เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป และเมื่อการขายทอดตลาดยังไม่แล้วเสร็จ ศาลชั้นต้นสั่งให้ขายทอดตลาดใหม่ แม้ว่าเงินมัดจำที่ศาลสั่งรับจะถือว่าเป็นเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยลูกหนี้ โจทก์ก็ยังไม่มียุติขอรับไปจากศาล แต่จะต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินให้แล้วเสร็จและหักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีไว้เสียก่อน จึงจะจ่ายเงินให้แก่โจทก์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 318, 319³

¹จรัญ ภักดีธนากุล, เรื่องเดิม, หน้า 182.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 691/2522.

เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์จำนองของจำเลย รวมทั้งรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดได้กระทำไปในฐานะผู้แทนโจทก์ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 278 กรณีย่อมถือว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้เสร็จในวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดและรับเงินไว้แทนโจทก์¹

แม้กฎหมายจะบัญญัติอย่างชัดเจนว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่หน้าที่อีกส่วนหนึ่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีก็คือ การปฏิบัติงานตามกรอบของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้ถูกกระทบสิทธิจนเกินสมควร

1.2.4 ผู้มีอำนาจในการบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะคดีกฎหมายเปลี่ยนสถานะคู่ความฝ่ายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (Judgment Creditor) มีอำนาจบังคับคดีได้ และเปลี่ยนสถานะคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา (Judgment Debtor) กรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้ภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง² ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

ดังนั้นการที่บุคคลใดจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องดูเนื้อความในคำพิพากษาว่าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้บุคคลใดเป็นผู้ชนะคดี³ บุคคลนั้นก็จะเป็น

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1435/2510.

²พระนิติการณ์ประสม, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงทองการพิมพ์, 2515), หน้า 791.

³ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977), 2527), หน้า 100-102; พิชณน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 63-65.

เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่จำเป็นจะต้องเป็นโจทก์เท่านั้นอาจเป็นบุคคลอื่นก็ได้ เช่น ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนจำเลย จำเลยก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในส่วนของค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ แต่ถ้าศาลมีคำพิพากษายกฟ้องและให้ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับก็จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

ดังนั้น ผู้มีอำนาจขอให้บังคับคดีได้ คือ

- 1) โจทก์ เมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี โจทก์มีสิทธิบังคับคดีแก่จำเลยตามคำพิพากษาได้
 - 2) จำเลย เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ และให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแก่จำเลย จำเลยก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ จำเลยมีสิทธิบังคับให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความได้
- นอกจากนี้ กฎหมายบัญญัติให้บุคคลภายนอก แม้มิใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้มีสิทธิบังคับคดี บุคคลภายนอกนั้นก็ย่อมมีสิทธิบังคับคดีแม้มิได้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เช่น
- 3) ผู้ร้องสอดเป็นคู่ความฝ่ายที่สามตามมาตรา 57 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์จากจำเลย จำเลยต่อสู้ว่ากรรมสิทธิ์เป็นของตน มีผู้ร้องสอดอ้างว่าทรัพย์นั้นเป็นของผู้ร้องสอดและศาลพิพากษาว่าทรัพย์เป็นของผู้ร้องสอด ผู้ร้องสอดก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา
 - 4) ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ เมื่อมีผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ว่าทรัพย์ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเข้าพนักงานบังคับคดีไปยึด มิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากศาลมีคำสั่งให้ออกรับทรัพย์และมีคำสั่งเพิ่มเติมให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชำระค่าธรรมเนียมและค่าทนายความแทนผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ
 - 5) ผู้ชนะคดีในกรณีศาลนัดไต่สวนคำร้อง เมื่อศาลมีคำสั่งตามคำร้องนั้น โดยศาลมีคำสั่งเพิ่มเติมให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนผู้ร้อง ผู้ร้องก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเฉพาะในส่วนของค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ เช่น กรณีร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ เมื่อศาลไต่สวนแล้วมีคำสั่งให้

ผู้ร้องเข้าเฉลี่ยทรัพย์ได้และศาลให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนผู้ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์
ดังนั้น ผู้ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือ เจ้าหนี้ที่ยื่นคำร้องเป็นเจ้าหนี้
บุริมสิทธิหรือเจ้าหนี้จำนอง ศาลจะต้องสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ
ด้วย ซึ่งเจ้าหนี้บุริมสิทธิหรือเจ้าหนี้จำนองก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของ
ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความ

6) สิทธิบังคับคดีของผู้ซื้อสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 309 กรณีที่บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอน
อสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร
อยู่อาศัยและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น
ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออก
คำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้นภายใน
ระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดแต่ไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษา
หรือบริวารไม่ปฏิบัติตามคำบังคับให้บังคับตามมาตรา 296 ทวิ มาตรา 296 ตรี มาตรา
296 จัตวา มาตรา 296 ฉ มาตรา 296 สัตต มาตรา 299 มาตรา 300 มาตรา 301 และมาตรา
302 โดยอนุโลม ทั้งนี้ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งคำบังคับ โดยผู้ซื้อมีหน้าที่จัดการนำส่ง
และให้ถือว่า ผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่
อาศัยในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษตามบทบัญญัติดังกล่าว”¹

1.2.5 การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด (จัดทรัพย์)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 บัญญัติว่า “ภายใต้
บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา
ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นว่านี้
ออกขายทอดตลาด หรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมาย
บังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นว่านั้น ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้กล่าวอ้างนั้นต้องนำส่งสำเนา

¹ สมชัย ฑิตมาอุดมกร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการ
ชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์-
พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2553), หน้า 161.

คำร้องขอแก้โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยลำดับ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องขอเช่นว่านี้แล้วให้งดการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่พิพาทนั้นไว้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล”

การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด (ขัดทรัพย์) เป็นการที่มีผู้ร้องคัดค้านว่าทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้นั้นไม่ใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ยึดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288¹

คำว่า “บุคคล” หรือผู้ซึ่งจะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น กฎหมายมิได้ระบุว่าบุคคลผู้กล่าวอ้างต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น อาจเป็นบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินนั้น แต่มีส่วนได้เสีย หรือถูกโต้แย้งสิทธิก็สามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้

ฉะนั้น บุคคลที่จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้นั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ยึดเท่านั้น แม้บุคคลอื่นที่มีใช่เจ้าของทรัพย์สินนั้น แต่มีส่วนได้เสียถูกโต้แย้งสิทธิก็สามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้

ดังนั้น การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินโดยอ้างว่าทรัพย์สินที่นำยึดนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์และนำออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่หากมีผู้ร้องว่าทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้นั้น ไม่ใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งถูกโต้แย้งสิทธินั้นต้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ ขอให้ศาลมีคำสั่งปล่อยทรัพย์สินนั้น ทั้งนี้บุคคลซึ่งยื่นคำร้องนั้นจะต้องได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต

¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพฯ: สำนักอบรม-ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.), หน้า 515.

อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษากับบุคคลอื่นเป็น เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดไว้ในวัน บุคคลผู้เป็นเจ้าของร่วม ดังกล่าวย่อมไม่อาจยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้ แต่มีสิทธิยื่นคำร้องขอถอนส่วนตนได้

ดังนั้น การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน จะกระทำได้อีกเมื่อมีเงื่อนไขครบ 3 ข้อ ได้แก่ จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินไว้เพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษา ทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้วันมีใช้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือ จำเลย และผู้ที่ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินจะต้องเป็นผู้ที่เสียหายหรือถูกโต้แย้งสิทธิ กล่าวคือ

1) ใช้เฉพาะกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์สินไว้เพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษามาตรา 271 และการยึดทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นการยึดมาเพื่อขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ตามคำพิพากษาคด้วย หากเป็นการยึดมาขายเพื่อแบ่งเงินกันระหว่างเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมมิใช่การยึดมาเพื่อบังคับคดี บุคคลภายนอกจะร้องขัดทรัพย์สินไม่ได้ เพราะมีสิทธิร้องสอดเข้าไปต่อผู้คดีตั้งแต่เจ้าของรวมพิพาทกันในคดีก่อน เช่น โจทก์ฟ้องจำเลยให้แบ่งมรดกของ ล. ให้แก่โจทก์ตามสัญญาแบ่งมรดก ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยแบ่งมรดกบางส่วนให้โจทก์ตามสัญญาแบ่งมรดก หากแบ่งกันไม่ได้ให้เอาออกขายทอดตลาดนำเงินมาแบ่งกันตามส่วน เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์ขอให้บังคับคดีและเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินพิพาทเป็นกรณีที่โจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินพิพาทดำเนินการเพื่อแบ่งทรัพย์สินในฐานะเจ้าของรวมเท่านั้น โจทก์และจำเลยจึงมิใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาคต่อกัน กรณีมิใช่การร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ผู้ร้องและจำเลยย่อมไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 288¹

2) ทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้วันมีใช้ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือจำเลย

ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วยจะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินไม่ได้ ต้องไปยื่นคำร้องขอถอนส่วนตามมาตรา 287 สำหรับเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมนี้

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2968/2544.

แม้จะไม่มีอำนาจร้องให้ปล่อยทรัพย์สินได้ แต่ก็มีสิทธิขอรับเงินได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นได้ตามส่วนแบ่งแห่งความเป็นเจ้าของร่วมของตน แต่จะขอให้แบ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดออกเป็นส่วนของตนก่อนขายทอดตลาดมิได้ เพราะการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมนั้นถือว่าเจ้าของร่วมแต่ละคนมีส่วนในทรัพย์สินนั้นรวมกันโดยไม่แยกออกจากเจ้าของร่วมคนใดมีส่วนตรงไหน หรือส่วนใดของทรัพย์สิน ฉะนั้นจึงจะอ้างว่า คนมีส่วนตรงนั้นตรงนี้เพื่อขอแยกส่วนของตนเสียก่อนมิได้

อนึ่งเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินอยู่ที่ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน จะต้องกล่าวอ้างมาในคำร้องและพิสูจน์ให้ได้ว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้นั้นมิใช่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือ ลูกหนี้ตามคำพิพากษามิได้มีส่วนในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเลย ถ้าทรัพย์สินนั้นยังเป็นกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้อยู่ทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินไม่ได้และ

3) ผู้ซึ่งจะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน มาตรา 288 วรรคหนึ่ง มิได้บัญญัติว่า ผู้ที่จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้จะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ โดยบัญญัติให้บุคคลใดก็ตามที่กล่าวอ้างว่าทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ไม่ใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ย่อมมีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นได้

ดังนั้น ผู้ซึ่งจะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินจึงไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ แต่จะต้องเป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามมาตรา 55 ก็มีสิทธิร้องขอทรัพย์สินได้¹ เช่น ผู้เช่าซื้อทรัพย์สินนั้นหรือผู้เช่าสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ร้องเป็นผู้เช่าซื้อทรัพย์สินมา ขณะมีการยึดทรัพย์สินผู้ร้องยังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วน แสดงว่าผู้ร้องเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินและใช้ประโยชน์ ผู้ร้องจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียกล่าวอ้างได้ว่า จำเลยไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ตามมาตรา 288 ผู้ร้องไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็ร้องขอทรัพย์สินได้

สำหรับการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินต้องทำเป็นคำร้องขอ คือ เป็นคำฟ้องชนิดหนึ่ง และเกิดเป็นคดีขึ้นใหม่ มีทุนทรัพย์ตามมูลค่าของทรัพย์สินที่ขอให้ถอนการยึด

¹ สมชัย ฑิตมาอุตมากร, เรื่องเดิม, หน้า 344.

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3278/2535.

ผู้ร้องจึงมีหน้าที่ต้องส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานบังคับคดี รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องอื่นถ้ามี ซึ่งเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับ สำเนาคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินแล้ว มาตรา 288 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องงดการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่พิพาทนั้นไว้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล ซึ่งหมายถึงศาลชั้นต้นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งชี้ขาดคดีร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินอย่างไร เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งชี้ขาดของศาลนั้น เว้นแต่จะมีคำสั่งของศาลเป็นอย่างอื่น

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินแล้ว ให้งดการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่พิพาทนั้นไว้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยของศาล หมายถึง คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะมาตรา 288 มีความว่า ให้ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีแล้วงดการขายรอคำวินิจฉัยของศาล ซึ่งต้องหมายถึง ศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั่นเอง คือ ศาลชั้นต้น หาได้หมายถึง ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาไม่ เมื่อศาลตั้งยกคำร้องของผู้ร้องขัดทรัพย์สิน การบังคับคดีในชั้นร้องขัดทรัพย์สิน จึงไม่มีอะไรจะทะเลาะการบังคับคดีที่ผู้ร้องขัดทรัพย์สินจะขอทะเลาะการบังคับคดีตามมาตรา 231 หากผู้ร้องขัดทรัพย์สินจะขอให้งดการขายไว้ก่อน ก็ชอบที่จะคุ้มครองประโยชน์ตามมาตรา 264¹

แต่ถ้าศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่พิพาทเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ยกคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีอำนาจที่จะขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นต่อไปได้เลย เว้นแต่ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินจะรีบยื่นอุทธรณ์และร้องขอคุ้มครองประโยชน์ของผู้ร้องไว้ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โดยขอให้ระงับการขายไว้ชั่วคราวตามมาตรา 264 ในกรณีเช่นนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีควรรอฟังคำสั่งของศาลอุทธรณ์ก่อนว่าจะให้ระงับการขายไว้ในระหว่างอุทธรณ์หรือไม่²

¹ปริญญา จิตรกรานทีกิจ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 171.

²จรัญ ภักดีธนากุล, เรื่องเดิม, หน้า 102.

หากผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้นำส่งสำเนาคำร้องให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่มาตรา 288 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ อาจจะทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ทราบถึงการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินและอาจขายทรัพย์สินที่พิพาทไปก่อน ซึ่งถือว่าเป็นการขายโดยชอบและเป็นผลให้ไม่มีประโยชน์ที่จะดำเนินคดีตามคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน (จัดทรัพย์สิน) ต่อไป ศาลอาจจะจำหน่ายคดีร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นไปเสียจากสารบบความ

แต่หากผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้นำส่งสำเนาคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีโดยชอบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นทันที ถ้าหากมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นต่อไป ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายมาตรา 288 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการขายหรือจำหน่ายนั้นได้ตามมาตรา 296 วรรคสอง¹

ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาลขอให้ผู้ร้องจัดทรัพย์สินวางเงินประกันความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งหากผู้ร้องจัดทรัพย์สินเป็นผู้ที่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ยึดกระบวนการร้องจัดทรัพย์สินนี้ ก็จะเป็นการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้สุจริต²

1.3 ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี

พ.ศ. 2522

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าด้วยการวิธีการขายทอดตลาด ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 8 บทที่ 1 ข้อ 67-89 เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันดังต่อไปนี้

วิธีขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ในการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการโดยเคร่งครัดตามหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

¹จรัญ ภักดีธนากุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

²ยุทธพงษ์ พุ่มเชื้อ, เรื่องเดิม, หน้า 61.

1.3.1 การประกาศขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องยื่นคำขอต่อศาลเพื่อขออนุญาตขายทอดตลาดทรัพย์ โดยศาลจะพิเคราะห์และมีคำสั่ง เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์แล้วและพ้นกำหนดระยะเวลาอย่างน้อย 5 วันนับแต่วันที่ยึด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 308 โดยการขายทอดตลาดนั้นให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น หลังจากนั้นพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการตรวจสำนวนและร่างประกาศขายทอดตลาดทรัพย์

ในส่วนของรายละเอียดในประกาศขายทอดตลาดนั้น กรมบังคับคดีได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ว่า ประกาศขายทอดตลาดต้องมีรายละเอียดดังนี้

1) รายละเอียดแห่งคดีและทรัพย์ที่จะขาย เช่น ชื่อเจ้าของทรัพย์โดยเกี่ยวข้องกับคดีอย่างไร ผู้สั่งให้ขาย วัน เวลาและสถานที่ที่จะขาย ชื่อประเภท ลักษณะ จำนวน ขนาด และน้ำหนักแห่งทรัพย์นั้น ๆ เป็นต้น ถ้าเป็นที่ดินให้แจ้งเนื้อที่เขตกว้างยาว และอยู่ตำบล อำเภอ จังหวัดใดด้วย ถ้ามีข้อสัญญาและคำเตือนอย่างไรก็ให้ระบุไว้โดยชัดเจน ตามแบบของกรมบังคับคดีกับให้กำหนดเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาแห่งการชำระเงินไว้¹

2) เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจัดส่งและแจ้งวันประกาศขายทอดตลาดแก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 280 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290) บุคคลที่มีชื่อปรากฏอยู่ในสารบัญจดทะเบียน เช่น เจ้าหนี้จำนอง เจ้าหนี้บุริมสิทธิ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วม คู่สมรส (กรณีทรัพย์นั้นเป็นสินสมรส) เป็นต้น และต้องดำเนินการปิด

¹ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522, ข้อ 67.

ประกาศขายทอดตลาดไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ที่ทรัพย์ตั้งอยู่ สถานที่ที่จะขาย ที่ชุมชน และสถานที่ราชการอันสมควรก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่า 3 วัน¹

ต่อมาได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวง ที่ได้กำหนดให้ต้องส่งประกาศขายทอดตลาดแก่ผู้มีส่วนได้เสียทราบก่อนวันขายทอดตลาดตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่มีผู้มีส่วนได้เสียแต่ละประเภทมากกว่าหนึ่งราย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งประกาศขายทอดตลาดให้บุคคลเหล่านั้นทุกราย² และให้ปิดประกาศ ณ สถานที่ขายทอดตลาด และสถานที่ราชการสำคัญตามที่อธิบดีกำหนดไม่น้อยกว่า 15 วัน³

3) กำหนดวันขายทอดตลาดทรัพย์ ในการประกาศขายแต่ละครั้งให้กำหนดวันขายทอดตลาดทรัพย์สิน 4 นัดในประกาศขายฉบับเดียวกัน โดยมีระยะห่างกันแต่ละนัดไม่เกิน 25 วัน โดยระบุเป็นการประกาศขายนัดที่ 1 นัดที่ 2 นัดที่ 3 นัดที่ 4 สถานที่ขาย.....เลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....เวลา.....นาฬิกา โดยกำหนดข้อความว่า “หากในการขายแต่ละครั้งไม่มีการขาย หรือขายไม่ได้ หรือขายได้ไม่ครบทุกรายการจะทำการขายครั้งต่อไปตามกำหนดดังกล่าว เว้นแต่การขายนัดที่ 3 ถ้าทรัพย์รายการใดมีการงดขายไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะงดการขายทรัพย์รายการนั้นในนัดที่ 4 ด้วย” และ “ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนต้องไปดูแลการขายทอดตลาดตามกำหนดทุกครั้ง หากไม่ไปดูแลการขายจะถือว่า ไม่สนใจคัดค้านราคาที่มีผู้เสนอ และไม่มีสิทธิคัดค้านราคาอีกต่อไป ทั้งถือว่าบุคคลนั้นทราบกำหนดนัดและสถานที่ขายในนัดต่อไปด้วย”⁴

¹ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522, ข้อ 68.

²กฎกระทรวงยุติธรรม กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขายทอดตลาด หมวด 6, ข้อ 9 (1).

³เรื่องเดียวกัน, ข้อ 9 (4).

⁴แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอนและการจำหน่ายทรัพย์สิน, 23 กรกฎาคม 2551, ข้อ 17 ซึ่งแนวปฏิบัติฉบับนี้ให้ยกเลิกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอนและจำหน่ายทรัพย์สิน ฉบับลงวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 โดยในแนวปฏิบัติฉบับเดิมให้เจ้าพนักงานบังคับคดีระบุว่าเป็นการขายขายครั้งที่.....ไว้ท้ายกำหนดวันขายทอดตลาด (ดูตัวอย่างได้ในภาคผนวก).

1.3.2 เงื่อนไขการวางหลักประกัน

ตามคำสั่งกรมบังคับคดีได้กำหนดการวางเงินหลักประกันในการเข้าสู่ราคา แต่เดิมการกำหนดเงื่อนไขในการวางหลักประกันก่อนการเข้าสู่ราคาเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาททุกคดี ต่อมาได้มีคำสั่งกรมบังคับคดีให้วางหลักประกันตามจำนวนที่ระบุท้ายประกาศขายทอดตลาด เงื่อนไขการวางหลักประกัน มีข้อกำหนดว่า การประกาศขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ยึดไว้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ที่จะประสงค์จะเสนอราคาต้องนำเงินสด หรือเช็คเชิรเช็ค หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคาร โดยไม่มีเงื่อนไขมาวางเป็นประกันในการเสนอราคาต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ดังนี้

- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินไม่เกิน 1,000,000 บาท ให้วางหลักประกันจำนวน 50,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 1,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 5,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 250,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 5,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 10,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 500,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 10,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 1,000,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 20,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 2,500,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 50,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 5,000,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 100,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 200,000,000 บาท ให้วางหลักประกัน จำนวน 10,000,000 บาท
- ทรัพย์ที่ยึดมีราคาประเมินเกิน 200,000,000 บาท ให้เสนออธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้พิจารณากำหนด

หากเจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาเห็นสมควรกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ที่ประสงค์จะเสนอราคาวางหลักประกันนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ ให้เสนออริบดีหรือรองอริบดีผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้พิจารณากำหนด

เงินสดหรือแคชเชียร์เช็คดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการชำระราคา ในกรณีที่ผู้วางเป็นผู้ซื้อได้ ส่วนหนังสือค้ำประกันของธนาคารจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการชำระราคาเมื่อเรียกเก็บเงินได้แล้ว การชำระราคาส่วนที่เหลือให้ชำระภายใน 15 วัน นับแต่ซื้อทอดตลาดทรัพย์สิน¹

ต่อมาได้มีการบัญญัติกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดให้การวางเงินหลักประกันการเข้าสู่ราคาดังต่อไปนี้

- 1) ในกรณีที่มีราคาเริ่มต้นไม่เกินยี่สิบล้านบาท ให้วางหลักประกันร้อยละห้า
- 2) ในกรณีที่มีราคาเริ่มต้นเกินยี่สิบล้านบาท แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยล้านบาท ให้วางหลักประกันร้อยละห้า แต่ไม่เกินสองล้านบาท
- 3) ในกรณีที่มีราคาเริ่มต้นหนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป ให้วางหลักประกันร้อยละห้าแต่ไม่เกินสามล้านบาท²

แม้ข้อสัญญาในประกาศขายทอดตลาดจะกำหนดให้ผู้ซื้อทอดตลาดได้จะต้องชำระเงินที่เหลือทั้งหมดภายใน 15 วัน ก็ตาม แต่ผู้ซื้อทอดตลาดสามารถยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ขยายระยะเวลาชำระเงินออกไปได้อีก “เมื่อได้รับคำร้องขอขยายระยะเวลาในการชำระราคาทรัพย์สินที่ค้างชำระ ซึ่งมีใช้กรณีที่ เป็นผลมาจากการยกเลิกหรือเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือศาลมีคำสั่งให้งดการบังคับคดีโดยมีหนังสือขอขยายระยะเวลาการพิจารณาให้สินเชื่อของสถาบันการเงินมาแสดง หรือมีเหตุอันอันสมควร ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานข้อเท็จจริงตลอดจนพิจารณาเหตุผลที่ผู้ร้องขอแห่งคดีของผู้ร้องว่า ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องโดยสุจริตหรือไม่แล้วเสนอผู้อำนวยการกอง

¹คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 489/2553, ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2553, ข้อ 2 (เดิม).

²“กฎกระทรวง หมวด 4 การเสนอราคา,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 35 ก (12 พฤษภาคม 2554): 53.

ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัด หรือสาขา แล้วแต่กรณีพิจารณาอนุญาตให้ขยายระยะเวลาชำระราคาได้อีกไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันครบกำหนดชำระราคา 15 วัน¹ และไม่ว่ากรณีใด ๆ ไม่ให้มีการขยายระยะเวลาการชำระอีก”²

ต่อมาได้มีการบัญญัติกฎกระทรวงซึ่งกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจอนุญาตให้เลื่อนการชำระราคาส่วนที่เหลือได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่อธิบดีกำหนดแต่ไม่เกินสองครั้ง ๆ ละไม่เกิน สามเดือน³ ประกอบกับกรมบังคับคดีได้ มีประกาศอธิบดีกรมบังคับคดี เกี่ยวกับเรื่องการขยายระยะเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องของผู้ซื้อทรัพย์สินเรื่องขอขยายเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือครั้งที่สอง หากเจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจสอบแล้ว พบว่าเหตุจำเป็นยังคงมีอยู่และผู้ซื้อทรัพย์สินได้วางเงินมัดจำเพิ่มอีกไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของราคาที่ซื้อได้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอให้ผู้อำนวยการกองหรือผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขาหรือส่วนย่อย พิจารณาอนุญาตให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันครบระยะเวลา”⁴

การกำหนดให้ผู้สนใจเข้าประมูลทรัพย์สินวางเงินหลักประกันดังกล่าวถือเป็นหลักประกันในการเข้าซื้อทรัพย์สินว่าผู้เข้าประมูลราคา สนใจทรัพย์สินนั้นจริงและถ้าประมูลซื้อได้ก็จะสามารถชำระราคาค่าซื้อทรัพย์สินทั้งหมดได้ หากผู้ซื้อดังกล่าวทั้งการประมูลไม่ชำระราคาให้ครบถ้วน เจ้าพนักงานบังคับคดีก็นำมาหักเป็นเงินค่าขายส่วนหนึ่งในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นซึ่งจะนำไปใช้ในการคำนวณทำบัญชีรับจ่าย

¹ประกาศอธิบดีกรมบังคับคดี เรื่อง การขยายระยะเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือ, ข้อ 1.

²คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 453/2548 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน, ข้อ 10 (เดิม).

³“กฎกระทรวง หมวด 5 การขายทอดตลาด,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 35 ก (12 พฤษภาคม 2554): 54.

⁴ประกาศอธิบดีกรมบังคับคดี เรื่อง การขยายระยะเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือ, ข้อ 2.

นอกจากนี้ เงื่อนไขการเข้าสู่ราคายังได้กำหนดว่าถ้ามีผู้คัดค้านราคา และเจ้าพนักงานบังคับคดีได้เลื่อนการขายทอดตลาด ผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันราคา ที่ตนเสนอสูงสุดเป็นระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้เสนอราคานั้น เพื่อให้สอดคล้องกับ บทบัญญัติมาตรา 309 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

นโยบายของกรมบังคับคดีในข้อดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนที่สนใจสามารถเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี แม้ยังไม่มี เงินเพียงพอที่จะซื้อได้ ก็สามารถเข้าประมูลซื้อทรัพย์ได้ และเมื่อเป็นผู้ประมูลทรัพย์ได้ ก็สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินมาชำระเงินค่าซื้อทอดตลาดได้ โดยปัจจุบัน กรมบังคับคดีได้ลงนามร่วมกับธนาคารและสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อกับผู้ซื้อ ทรัพย์จากการขายทอดตลาดจากกรมบังคับคดี อันเป็นการทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สิน ได้มากขึ้น และทำให้การบังคับคดีโดยการขายทอดตลาดไปได้รวดเร็ว เพื่อสามารถนำ เงินจากการขายทอดตลาดทรัพย์ไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ ตามคำพิพากษาให้ปลดปล่อยจากหนี้สินตามคำพิพากษาได้เร็วยิ่งขึ้น

1.3.3 การขายทอดตลาดทรัพย์

ในการขายทอดตลาดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งให้ผู้เข้า ประมูลทรัพย์ทราบถึงสิทธิในการเข้าสู่ราคา ทั้งนี้ผู้ซื้อทรัพย์จะต้องตรวจสอบลำดับ การขายทอดตลาดทรัพย์ในใบลำดับการขาย ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะปิดประกาศไว้ที่ หน้าห้องขายทอดตลาดว่าเป็นคดีในลำดับที่เท่าใด หลังจากนั้นผู้สนใจเข้าประมูลทรัพย์ จะต้องนำเงินสด หรือ แคชเชียร์เช็ค ซึ่งส่งจ่าย กรมบังคับคดีหรือสำนักงานบังคับคดี จังหวัดนั้น ๆ ระบุจำนวนเงินตามเงื่อนไขท้ายประกาศขายทอดตลาด เพื่อแลกป้ายเข้า สู่ราคา พร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ซื้อ หากเป็นกรณีที่มีการมอบอำนาจ ให้ผู้อื่นเข้าประมูลทรัพย์ต้องแนบหนังสือมอบอำนาจพร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจให้ถูกต้องและครบถ้วน เนื่องจากการขายทอดตลาด ทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดี หากผู้ใดมีชื่อเป็นผู้ซื้อทรัพย์ได้แล้ว เจ้าพนักงานบังคับ คดีจะไม่อนุญาตให้เปลี่ยนชื่อผู้ซื้อในภายหลัง เนื่องจากการป้องกันบุคคลที่เข้าซื้อ แล้วนำไปขายต่อ และอาจจะหลีกเลี่ยงภาษีอากรการโอน อันจะทำให้รัฐต้องเสียประโยชน์ไป

ก่อนทำการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอ่าน ประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สิน เงื่อนไข สัญญา ตลอดจนคำเตือน¹ ให้ผู้สนใจเข้าฟังพร้อม เจ้าราคาประเมินขณะยึดทรัพย์ หรือราคาประเมินของฝ่ายประเมินราคาสำนักงานวาง ทรัพย์กลาง หรือราคาของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการกำหนดราคาทรัพย์แล้ว แต่จำนวนใดจะสูงกว่ากันในการประกาศขายทอดตลาด² หลังจากนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี จะกำหนดราคาเริ่มต้นของทรัพย์ที่จะขาย โดยเริ่มต้นเป็นจำนวนร้อยละ 80 ของราคาที่ ประกาศแจ้ง โดยจะปัดตัวเลขที่เป็นเศษขึ้นเป็นเรือนหมื่นและถือเป็นราคาที่สมควรขาย หากไม่มีผู้ให้ราคาที่สมควรขายให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการขายไว้

กรณีการขายทอดตลาดทรัพย์ หากมีผู้ให้ราคาที่สมควรขายเจ้าพนักงาน บังคับคดีจะทำการขายทอดตลาดจนได้ราคาที่สูงสุด ซึ่งในการเพิ่มราคาแต่ละครั้ง จะต้องเป็นไปตามหลักการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี จะแจ้งให้ทราบในแต่ละคดี เมื่อมีผู้ให้ราคาสูงสุดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดี จะสอบถาม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้มีส่วนได้เสียในคดีว่าจะคัดค้านราคา สูงสุดดังกล่าวหรือไม่ หากไม่มีผู้คัดค้านราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม้ขายให้แก่ ผู้เสนอราคาสูงสุดไป แต่หากมีผู้คัดค้านราคาดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะสอบถาม ว่า ผู้คัดค้านประสงค์จะขายทรัพย์ดังกล่าวในราคาเท่าใด หากผู้คัดค้านกำหนดราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะสอบถามว่ามีผู้ใดรับราคาตามที่ผู้คัดค้านต้องการหรือไม่ หากมี ผู้รับราคาตามที่ผู้คัดค้านกำหนดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการนับสามเคาะไม้ขายให้แก่ ผู้เสนอราคาสูงสุดต่อไป³

¹แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ จับไล่ รื้อถอน และการจำหน่ายทรัพย์สิน,
23 กรกฎาคม 2554, ข้อ 21.1.

²กรมบังคับคดี, “ประกาศกรมบังคับคดี เรื่อง นโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สิน,”
27 มกราคม 2548, ข้อ 1.1.

³แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ จับไล่ รื้อถอน และการจำหน่ายทรัพย์สิน,
23 กรกฎาคม 2554, ข้อ 21.7.

กรณีที่ไม่มีผู้ซื้อรายใดเสนอราคาตามที่ผู้คัดค้านต้องการ หรือผู้คัดค้านราคา คัดค้านราคาโดยไม่กำหนดราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเลื่อนการขายทอดตลาดออกไป โดยผู้ที่เสนอราคาสูงสุดจะต้องผูกพันราคาที่เสนอไว้เป็นระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ได้เสนอราคาดังกล่าว¹ ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าว ผู้เสนอราคาสูงสุดจะถอนราคาไม่ได้ และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะให้ผู้เสนอราคาสูงสุดเข้าทำสัญญากับเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยถือว่าเงินประกันที่วางไว้เป็นส่วนหนึ่งของการชำระราคา เมื่อถึงกำหนด การขายทอดตลาดครั้งต่อไป หากไม่มีผู้เสนอราคาสูงกว่าราคาดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนับสามเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงกว่าราคาที่ผู้เสนอราคาก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนับสามเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายครั้งใหม่²

หากในการขายทอดตลาดในครั้งก่อนนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้งดการขายเนื่องจากไม่มีผู้เข้าสู้ราคา ในครั้งที่ 2 เป็นต้นไป เจ้าพนักงานบังคับคดีจะถือเอาราคาสมควรขายและราคาเริ่มต้นเป็นราคาร้อยละ 50 ของราคาประเมิน³ หรือราคาประกอบการขาย³ ของทรัพย์สินรายการนั้น ๆ

เมื่อประมวลทรัพย์ได้แล้ว ผู้เสนอราคาสูงสุดซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์ได้ต้องนำเงินส่วนที่เหลือมาชำระต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 15 วันนับแต่วันที่ซื้อทรัพย์ได้ ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดไว้ท้ายประกาศขายทอดตลาด

ในกรณีที่ผู้ประมูลไม่สามารถชำระเงินส่วนที่ค้างชำระได้ภายใน 15 วัน สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาวางเงินออกไปได้อีก โดยต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นที่ไม่สามารถชำระได้ภายในกำหนด เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอนุญาตให้ขยายการชำระเงินส่วนที่เหลือตามกำหนดระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่เกินกำหนด 3 เดือน และหากผู้ซื้อทรัพย์ได้ มีเหตุจำเป็นที่ยังไม่สามารถวางเงินค่าซื้อทรัพย์ได้ ก็สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาวางเงินได้อีก 3 เดือน พร้อมทั้งวางเงินมัดจำเพิ่มอีก

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 309 ทวิ.

²ประกาศกรมบังคับคดี เรื่อง นโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สิน, ข้อ 1.3.

³ราคาที่ดินปัจจุบันที่ตรวจสอบได้จากสำนักงานที่ดิน

ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของราคาที่ซื้อได้ ถ้าผู้เสนอราคาสูงสุดซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้ไม่ชำระราคาภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการริบเงินมัดจำที่ได้วางไว้เป็นหลักประกันทันทีในวันทำการถัดไปนับจากวันครบกำหนดและนำทรัพย์สินดังกล่าวออกขายทอดตลาดใหม่¹

ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประกาศขายทอดตลาดใหม่เนื่องจากผู้ซื้อได้ไม่ชำระราคาทรัพย์สินส่วนที่เหลือภายในระยะเวลาที่กำหนด เจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดเงื่อนไขในการวางหลักประกันการเข้าสู่ราคาเป็นจำนวนเงินในอัตรา ร้อยละ 30 ของราคาประเมิน หากมีเศษให้ปัดขึ้นเป็นเรือนหมื่น²

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบังคับคดี ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขาย ทอดตลาดทรัพย์สินของต่างประเทศ

การบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของต่างประเทศ ซึ่งจะได้ศึกษาวิธีการขายทอดตลาดของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน และประเทศสเปน ว่า ได้กำหนดวิธีการดำเนินการบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินไว้แตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทยอย่างไร ดังนี้

2.1 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การบังคับคดีของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีดังนี้

การบังคับคดีของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (L' Huissier de Justice) โดยได้รับความเห็นชอบและแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

¹คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 333/2551 ข้อ 12, แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ ขับไล่ รื้อถอน และการจำหน่ายทรัพย์สิน, 23 กรกฎาคม 2554, ข้อ 21.10.

²คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 64/2554, ข้อ 2.

การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีอยู่ภายใต้การตรวจสอบควบคุมของพนักงานอัยการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้การบังคับคดียังมีเจ้าหน้าที่อีก 2 รายที่เกี่ยวข้องด้วย โดยมีสถานะเป็นทั้งเอกชนผู้ประกอบอาชีพอิสระและเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เจ้าพนักงานผู้ขายทอดตลาดทรัพย์ (Commissaire-Priseur) และ โนแตร์ (Notoire) มีหน้าที่ในการทำเอกสารและสัญญาทั้งหลาย และให้คำปรึกษาในการทำเอกสารและสัญญาด้วย

2.1.1 การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์¹

ในการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์ จะต้องระบุสถานที่ วันเวลาขาย และปิดประกาศขายทอดตลาดไว้ ณ ที่ทำการอำเภอที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีภูมิลำเนาอยู่ และสถานที่ที่จะขายทอดตลาด ก่อนวันขายไม่น้อยกว่า 8 วัน หรือจะประกาศขายทอดตลาดทางหนังสือพิมพ์ก็ได้ หรือจะแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบทางจดหมายหรือวิธีอื่นที่เหมาะสมก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่า 8 วัน²

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ กระทำอย่างเปิดเผย ณ ศาลจังหวัด ภายใต้การควบคุมของศาล บุคคลที่ให้ราคาสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้ทรัพย์สินนั้นไปจากการขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์นั้นมีความแตกต่างจากการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ในประการสำคัญ คือ บุคคลที่จะเข้าเสนอซื้อราคาทรัพย์จะต้องมีทนายความ (Ministère d'Avocat) เป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์ มิฉะนั้น ถือว่าการขายทอดตลาดนั้นเป็น โฆษะ เนื่องจากต้องการให้ทนายความเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองฐานะการเงินของลูกความของตน ในกรณีที่ลูกความของคนที่เป็นผู้เสนอซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดไม่สามารถชำระราคาได้ ทนายความต้องเป็นผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม

¹ กองวิชาการ, “การบังคับคดีแห่งของประเทศฝรั่งเศส,” วารสารกรมบังคับคดี 10, 55 (มกราคม-มีนาคม 2548): 7-10.

² คณะทำงานศึกษาแนวทางการบังคับคดีโดยภาคเอกชน, รายงานการศึกษาฐานการบังคับคดีแห่งโดยภาคเอกชนของประเทศฝรั่งเศส, ณ กรุงปารีส และเมืองมาร์แซย์. 18-30 เมษายน 2547, หน้า 10.

การที่ต้องมีทนายความเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และมีปัญหาเรื่องจำนวนทนายความในศาลขนาดเล็กที่มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์ ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและมีปัญหาเรื่องจำนวนทนายความในศาลขนาดเล็กที่มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์

ในการดำเนินการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์นั้น จะมีการจดทะเบียนจำนวน 3 เล่มตามลำดับ โดยแต่ละเล่มใช้เวลาประมาณ 1 นาที ทันทีที่การขายทอดตลาดเริ่มขึ้นจะมีการจดทะเบียนเล่มแรกขึ้นและถ้ามีการจดทะเบียนไปตามลำดับทั้งสามเล่มแล้ว เทียนดับลงโดยยังไม่มีผู้ใดเสนอราคา (Enchère) ให้ถือว่าผู้ที่ร้องขอต่อศาลให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์เป็นผู้ที่ได้ทรัพย์ไปจากการขายทอดตลาด (Adjudicataire) (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับเก่า มาตรา 706)

2.1.2 สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล

เมื่อมีผู้ซื้อทรัพย์ได้จากการขายทอดตลาดแล้ว ศาลจะมีคำพิพากษาเรื่องการซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาด ซึ่งจะแสดงว่าผู้ซื้อทรัพย์ได้ เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้น โดยถือว่า เป็นคำพิพากษาในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท จึงไม่จำเป็นต้องระบุเหตุผลในคำพิพากษาและจะอุทธรณ์คำพิพากษาไม่ได้ โดยให้ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้นนับแต่ที่ศาลมีคำพิพากษาแจ้งการซื้อทรัพย์ ทั้งนี้ผู้ที่ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ไม่มีสิทธิในทรัพย์นั้นคือไปกว่าผู้ที่ถูกยึดทรัพย์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 717)

ผู้ที่ซื้อทรัพย์ไปจากการขายทอดตลาดจะต้องชำระราคาของอสังหาริมทรัพย์ ดอกเบี้ยที่คิดจากราคาของอสังหาริมทรัพย์ นับตั้งแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับแจ้งให้ชำระหนี้และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ตั้งแต่การแจ้งหมายให้ชำระหนี้ไปยังลูกหนี้ จนถึงศาลมีคำพิพากษาเรื่องการขายทอดตลาดทรัพย์ (มาตรา 714 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส ฉบับเดิม)

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาในฐานะที่เป็นหลักฐานแสดงการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นี้ จะใช้ยับยบุคคลภายนอกได้ต่อเมื่อได้มีการจดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์ ณ สำนักงานทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ (Le Conservateur des

Hypothèques) โดยต้องดำเนินการภายในกำหนด 2 เดือนนับแต่วันที่มิคำพิพากษา มิฉะนั้น ต้องดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นใหม่ (Folle Enchère) โดยผู้ที่ได้ทรัพย์สินนั้นไปจากการขายทอดตลาดในครั้งแรกจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบชำระราคาส่วนต่าง ในกรณีที่การขายครั้งใหม่ได้ราคาต่ำกว่าครั้งแรก (มาตรา 114 วรรคสองของรัฐธรรมนูญ)

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ประมูลขายไปแล้วสามารถกระทำได้อีกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อมีผู้เสนอว่าจะซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาที่สูงกว่า (La Surenchère) โดยผู้ที่เสนอให้มีการขายทอดตลาดจะต้องเสนอว่า จะซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาที่สูงกว่าราคาเดิม 1 ใน 10 ส่วน (มาตรา 708 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส) โดยยังไม่รวมถึงเงินค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสีย และจะต้องทำการขายทอดตลาดเป็นครั้งที่ 2 ภายในกำหนดเวลา 10 วันนับแต่วันที่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งแรก

อนึ่งจะกระทำการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ 3 โดยอ้างว่าจะเสนอราคาที่สูงขึ้นไปกว่าครั้งที่ 2 อีกไม่ได้แล้ว (มาตรา 710 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส)

อย่างไรก็ตาม กฎหมายฝรั่งเศสไม่ได้ให้สิทธิผู้เกี่ยวข้องร้องคัดค้านการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ต่อศาล

2.1.3 บทบาทของเจ้าพนักงานบังคับคดีในสถานะที่เป็นตัวแทนของคู่ความในศาล¹

ในทางปฏิบัติแล้วคู่ความจะดำเนินคดีในศาล โดยทนายความ (Avocats) โดยเฉพาะในศาลจังหวัด (Le Tribunal de Grande Instance) คู่ความจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลด้วยตนเองไม่ได้ จะต้องมีทนายความเป็นตัวแทนเสมอ

เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถเป็นตัวแทนของคู่ความในศาลได้เฉพาะในศาลสองประเภท คือ ศาลเกี่ยวกับสัญญาเช่า (Tribunal Paritaire des Baux Ruraux) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับใหม่ มาตรา 885 และในศาลพาณิชย์ (Tribunal de Commerce) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับใหม่ มาตรา 853 โดยการเป็นตัวแทนของคู่ความโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้อาจกระทำในฐานะเป็น

¹คณะทำงานศึกษาแนวทางการบังคับคดีโดยภาคเอกชน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ที่ปรึกษา เป็นผู้รับมอบอำนาจในคดีหรือเป็นทนายความ สำหรับในศาลแขวงและศาลพาณิชย์ คู่ความสามารถดำเนินการเองโดยไม่ต้องมีทนายความได้ แต่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดีก็ได้

อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่สามารถเป็นตัวแทนคู่ความต่อหน้าผู้พิพากษาแผนกบังคับคดีในศาลแขวง (Tribunal d'Instance) และศาลจังหวัดได้

ในคดีไม่มีข้อยุ่งยาก เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทนายความหรือคู่ความอาจดำเนินการเอง โดยนำเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวกับการเป็นหนี้ไปยื่นฟ้องต่อศาล ศาลก็จะพิจารณาเอกสารดังกล่าวนั้น แล้วมีคำพิพากษาและหมายบังคับคดีกับลูกหนี้ได้เลย ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ (Injunction de Payer) ในศาลแขวง โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลแขวงเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แม้ว่าเจ้าพนักงานจะไม่มีอำนาจเป็นตัวแทนของคู่ความในศาลแขวงก็ตาม เนื่องจากในกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นตัวแทนของคู่ความในคดี โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในเรื่องนี้ แม้ว่าจะเป็นกรกระทำนอกเขตศาลที่สำนักงานของตนตั้งอยู่ก็ตาม แต่หากลูกหนี้ไม่พอใจกับคำพิพากษาจะต้องคัดค้านภายใน 1 เดือนนับแต่วันมีคำพิพากษา หากไม่คัดค้านภายในกำหนดถือว่าลูกหนี้ยอมรับว่าเป็นหนี้จริง และไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อไปได้

กรณีที่ลูกหนี้ประสงค์ที่จะคัดค้านคำพิพากษาอาจกระทำได้โดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือทนายความเป็นผู้ยื่นคำขอ หรือคู่ความดำเนินการเองด้วยวิธีทำเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ก็ได้ เมื่อมีการคัดค้านของลูกหนี้แล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลต่อไป

2.2 ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน¹

การบังคับคดีแพ่งของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน มีดังนี้ คือ

เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับคดีได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้ามีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นจะต้องรอการบังคับคดีไว้ก่อน (German Code of Civil

¹สายพิรุณ วัฒนวงศ์สันติ, เรื่องเดิม, หน้า 84-89.

Procedure, Article 705) ต่อมาเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี ซึ่งศาลต้องไต่สวนลูกหนี้ตามคำพิพากษาก่อน German Code of Civil Procedure, Article 723 (1) โดยหมายบังคับคดีจะต้องระบุรายละเอียดว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามอย่างไร (German Code of Civil Procedure, Article 725)

การบังคับคดีกฎหมายบัญญัติให้ดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งมีอำนาจในการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยึดทรัพย์สิน อาศัยทรัพย์สินและขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้เงิน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยึดทรัพย์สินมาเพื่อขายทอดตลาดหรือจะอาศัยสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจขอให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถอนการยึดทรัพย์สินได้ โดยการหาหลักประกันที่เพียงพอต่อจำนวนหนี้ (German Code of Civil Procedure, Article 720A)

ทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยึดได้นั้น จะต้องเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยแบ่งออกเป็นกรณียึดสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

กรณีมีบุคคลที่สามกล่าวอ้างว่าตนเองมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นดีกว่าก็สามารถร้องต่อศาลขอให้ห้ามการบังคับคดีเหนือทรัพย์สินนั้น กรณีเช่นนี้กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นคู่ความฝ่ายเดียวกัน (German Code of Civil Procedure, Article 771) ซึ่งขณะที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้น บุคคลที่สาม (ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สิน) ไม่สามารถเข้าขัดขวางการยึดทรัพย์สินได้ (German Code of Civil Procedure, Article 805)

การขายทอดตลาดทรัพย์สิน¹

การขายทอดตลาดจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้จนกว่าจะพ้นหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันที่ทรัพย์สินถูกยึด เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องการให้ขายทรัพย์สินนั้นก่อนหรือเพื่อป้องกันมิให้ราคาทรัพย์สินนั้นตกลงหรือมีค่าใช้จ่ายสูงที่เกิดขึ้นจากการเก็บทรัพย์สินนั้นเป็นระยะเวลานาน การขายทอดตลาดจะขายในที่ชุมชน ซึ่งตั้ง

¹สายพิรุณ วัฒนวงศ์สันติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-89.

อยู่บนเขตพื้นที่ที่ทรัพย์นั้นถูกยึด เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ต้องการให้ขายทรัพย์นั้นที่อื่น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องระบุเวลา สถานที่ และต้อง ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด (German Code of Civil Procedure, Article 816)

ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะขายให้แก่ผู้ที่ให้ราคาสูงสุดนั้น เจ้าพนักงาน บังคับคดีจะต้องขานราคาเป็นจำนวน 3 ครั้ง โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะส่งมอบทรัพย์สิน ให้แก่ผู้ที่ชนะการประมูลได้ต่อเมื่อผู้ชนะประมูลได้ชำระราคาครบถ้วนเป็นเงินสด เว้น แต่ผู้ชนะประมูลเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ต้องชำระราคาโดย ขอหักชำระหนี้เอาจากจำนวนที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหนี้ตน ในกรณีที่ผู้เสนอราคา สูงสุดไม่ชำระราคาตามระยะเวลาที่ระบุไว้ในเงื่อนไขของการขายทอดตลาดให้นำทรัพย์ นั้นออกขายทอดตลาดใหม่ ห้ามมิให้ผู้เสนอราคาสูงสุดเสนอราคาอีก หากได้ราคาน้อย กว่าการขายในครั้งก่อน ผู้ที่เสนอราคาสูงสุดซึ่งเป็นผู้ที่ชนะประมูลแล้วไม่ชำระราคาค้าง แรกต้องชดใช้ส่วนที่ขาด และผู้เสนอราคาสูงสุดเดิมไม่มีสิทธิเรียกร้องในส่วนต่างที่เกิน มานั้น (German Code of Civil Procedure, Article 817)

เจ้าพนักงานบังคับคดีจะขายทอดตลาดทรัพย์ทั่วไปในราคาไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง ของราคาตลาด โดยราคาตลาดและราคาต่ำสุดที่จะขาย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้ง ให้ผู้ที่สนใจเข้าสู่ราคาทราบก่อนที่จะนำทรัพย์ออกขาย ถ้าทรัพย์ขายไม่ได้เพราะไม่มี ผู้สนใจเข้าสู่ราคานั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องนำทรัพย์ออกขายทอดตลาดใหม่ ส่วนทรัพย์สินประเภททองและเงินนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องขายทอดตลาดใน ราคาของมูลค่าของมัน แต่ถ้าไม่มีผู้สนใจเข้าสู่ราคา เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถปรับ ลดราคาลงได้ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของราคาตลาด (German Code of Civil Procedure, Article 817A 20)

การขายทอดตลาดจะยุติเมื่อเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและ เพียงพอต่อการที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะชำระหนี้ โดยหากทรัพย์ที่ยึดเป็นทรัพย์ที่มี หลักประกัน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดในราคาปัจจุบันของท้องตลาด แต่ถ้าไม่สามารถหาราคาได้ก็ให้ขายในราคาปกติทั่วไป แต่ทรัพย์ที่มีการจดทะเบียนไว้ นั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลให้ขายทอดตลาด และได้รับอนุญาตจากศาลให้สามารถ

โอนใส่ชื่อผู้ซื้อในทะเบียนแทนชื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาก่อนจึงจะดำเนินการได้

(German Code of Civil Procedure, Article 821, 822)

ศาลจะมีคำสั่งให้ขายทอดตลาด ณ สถานที่แห่งอื่นก็ได้ รวมถึงอาจให้บุคคลอื่น นอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ทำการขายทอดตลาดก็ได้ (German Code of Civil Procedure, Article 825)

เมื่อขายทรัพย์ได้แล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเก็บรวบรวมเงินส่งให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นๆ อาจขอรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์นั้นได้ แต่ถ้าเงินมีไม่เพียงพอที่จะแบ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องรายงานศาล และต้องนำเงินทั้งหมดมารวบรวมไว้ก่อน เพื่อที่จะได้ทำบัญชีแบ่งเงินในภายหลัง

ดังนั้นเห็นได้ว่า การขายทอดตลาดของประเทศสหพันธรัฐเยอรมันนั้นมีความคล้ายคลึงกับของประเทศไทยมาก แต่จะแตกต่างกันเพียงแค่ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีหากมีการขายทอดตลาดทรัพย์ใหม่ ซึ่งในการขายครั้งใหม่นั้นห้ามผู้ซื้อเดิมเข้าสู่ราคาอีกในครั้งที่ขายใหม่

2.3 ประเทศสเปน¹

การบังคับคดีตามคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระเงินนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Spanish Code of Civil Procedure (Ley de Enjuiciamiento Civil หรือ LEC) จุดมุ่งหมายในการบังคับคดี คือ รวบรวมเงินเพื่อชำระหนี้ รวมถึงการบังคับคดีให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการใด ในทางปฏิบัตินั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะร้องขอให้บังคับคดีจะต้องมีคำพิพากษาของศาลแล้ว และสามารถใช้บังคับ

¹ เอลิมชัย บัวจันอัด และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่องผลกระทบจากการที่ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ ศึกษากรณีการคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์โดยสุจริตที่ได้รับโอนสิทธิแล้ว (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550), หน้า 21.

คดีต่อไปได้ทันทีโดยไม่ต้องฟ้องคดีเสียก่อน¹ ในกรณีที่บังคับให้ชำระหนี้เงินต้องดำเนินการบังคับคดีดังต่อไปนี้

การยึดทรัพย์สินและนำทรัพย์สินที่ยึดออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา การขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำเงินชำระหนี้ กฎหมายบังคับคดีของสเปน LEC จะใช้วิธีการประมูลขายต่อสาธารณชน (Public Sale หรือ Auction) โดยจะทำการประมูลขายเพียงครั้งเดียว ก่อนเริ่มทำการสู้ราคาในการขายทอดตลาดบุคคลผู้มีส่วนได้เสียที่จะเข้าทำการประมูลต้องวางเงิน ร้อยละ 30² ของราคาประเมินทรัพย์สิน

การที่กฎหมายกำหนดให้วางเงินเพื่อให้เฉพาะผู้ซื้อและผู้ที่จะประสงค์จะเข้าสู่ราคาเท่านั้นที่จะประมูลซื้อทรัพย์สินได้ ทั้งนี้ เป็นการป้องกันบุคคลที่ไม่มีความประสงค์จะเข้ามาซื้อทรัพย์สินจริง

¹ **Judicial Cooperation in Civil Matters** [Online], available URL: http://europa.eu.int/comm./justice_home/ejn/enforce_judgement, 2005 (January, 6).

² เอลิมชัย บัวจันอัด และคณะ, เรื่องเดิม, หน้า 21, LEC Article 669.